

slovenski čebelar

7-8

Letnik LXXXVII-Leto 1985

slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

Št. 7-8

1. julij

letnik 87

VSEBINA

Janez Mihelič: VIII. srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev v Kranju	194
Marjan Debelak: Čebelarjeva opravila v juliju in avgustu	196
Franc Šivic: Nepravilnosti na pasiških se letos ne smejo ponavljati	200
Edi Senegačnik: Prvikrat za okroglo mizo	202
Franc Šivic: Čebelarški turizem	204

IZKUŠNJE NAŠIH ČEBELARJEV

Lojze Ličen: Učinkovito prezračevanje panja med prevozom	206
Lojze Kastelic: Narejanje rojev	207

IZ TUJIH ČASOPISOV

Carlo Vidano: Italijanska čebela v svetu	209
Martin Mencej: Posebnosti čebelarjenja v NDR	212
Michael Burgett: Tropilaelaps clareae — malo znan čebelji zajedavec	213
Marjan Debelak: Rešimo reke in potoke	214

JEZIKOVNI KOTIČEK

Jože Rihar: Prispevek k čebelarški terminologiji	216
--	-----

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Jože Bregar: Obvestilo čebelarškim društvom	218
Delovno srečanje slovenskih in hrvaških čebelarških organizacij	219
Srečanje mladih čebelarjev ptujske občine	219
Marjan Sušteršič: Občni zbor ČD Litija	219
Ivan Skrt: ČD Ilirska Bistrica je razvilo prapor	220
Janez Kuhar: Jubilej ČD Cerklje	221

BILTEN MEDEX

Pravilnik o čebeljih pridelkih	I
Boris Slavec: Določanje vrste medu	VI
Cvetni prah osmukanec	VII
Obvestilo	VIII

CONTENTS

J. Mihelič: VIII th meeting and contest of young beekeepers in Kranj	194
M. Debelak: Beekeeper's occupations in July and August	196
F. Šivic: The irregularities on the forage areas must not be repeated this year	200
E. Senegačnik: For the first time at the round table	202
F. Šivic: The beekeeping tourism	204

OUR BEEKEEPER'S EXPERIENCE

L. Ličen: Efficient airing of beehive while transporting	206
L. Kastelic: Making swarms	207

FROM FOREIGN NEWSPAPERS

C. Vidano: The Italian bee in the world	209
M. Mencej: Special features of beekeeping in DDR	212
M. Burgett: Tropilaelaps clareae — little known bee parasite	213
M. Debelak: To save rivers and brooks	214

LANGUAGE CORNER

J. Rihar: An article on beekeeping terminology	216
--	-----

FROM THE SOCIETY LIFE

J. Bregar: A notice to the beekeeping societies	218
Laborious meeting of Slovene and Croat beekeeping organizations	219
The meeting of young beekeepers from the community of Ptuj	219
M. Sušteršič: General meeting of the Beekeeping Society Litija	219
I. Skrt: The Beekeeping Society of Ilirska Bistrica unfolded its flag	220
J. Kuhar: The jubilee of the Beekeeping Society Cerklje	221

MEDEX BULLETIN

Regulations about bee products	I
B. Slavec: Defining sorts of honey	VI
Pollen	VII
Notice	VIII

X. POSVETOVANJE O ČEBELARSTVU IN ČEBELARSKA RAZSTAVA

LJUBLJANA — GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE — 19. DO 22. 9. 1985

POSVETOVANJE O SODOBNEM ČEBELARSTVU

Zveza čebelarских друštev Slovenije bo organizirala v okviru razstave NARAVA—ZDRAVJE 85 posvetovanje o sodobnem čebelarstvu.

Posvetovanje bo v soboto, 21. 9. 1985, ob 9. uri v Ljubljani, v dvorani Gospodarskega razstavišča, Hala B, vhod s Titove ceste.

Vabimo vse, ki želijo na posvetovanju sodelovati z referati, da nam jih pošljejo najkasneje do 30. 7. 1985, zato da jih bomo lahko objavili v zborniku posvetovanja. Na posvetovanju bodo prebrani le najbolj zanimivi referati, izbral jih bo organizacijski odbor. Vse, ki se želijo posvetovanja udeležiti kot obiskovalci, obveščamo, da bodo morali letos vsi udeleženci plačati kotizacijo, in sicer člani ZČDS 500.- din, nečlani pa 1.000.- din. Prosimo vse interesente, da jo plačajo najkasneje do 15. 8. 1985 na žiro račun: Zveza čebelarских друštev Slovenije, Cankarjeva 3, Ljubljana, št. 50101-678-48636. Če boste pravočasno plačali kotizacijo, vam bomo še pred posvetovanjem poslali zbornik in vstopnico za ogled razstave.

ČEBELARSKA RAZSTAVA

Čebelarska razstava bo od 19. do 22. septembra 1985 v hali Jurček na GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU v Ljubljani. Vabimo vse čebelarske delovne organizacije, čebelarska društva, obrtnike in čebelarje, da se razstave udeležijo in razstavijo čebelarsko opremo, čebelje pridelke, literaturo, muzejske zbirke, panjske končnice itd. Prijavite se lahko do 31. 8. 1985 s pismom ali po telefonu (061) 210 992.

ZČDS—ORGANIZACIJSKI ODBOR

VIII. SREČANJE IN TEKMOVANJE MLADIH ČEBELARJEV V KRANJU JE BILO ZELO USPEŠNO

JANEZ MIHELIC

Na osnovni šoli Staneta Žagarja v Kranju so se 1. junija 1985 tako kot vsako leto spet zbrali mladi čebelarji na svojem osmem srečanju in tekmovanju. Veža osnovne šole je bila kar pretesna za vse tekmovalce, mentorje in goste, ki so se udeležili zanimive prireditve. Navzoče je prvi pozdravil predsednik ČD Kranj in jim zaželel prijetno bivanje med kranjskimi čebelarji. Na prireditvi je bil tudi predsednik ZČDS Andrej Petelin, ki je orisal prehojeno pot in prizadevanja vseh čebelarskih organizacij, mentorjev, šol in delovnih organizacij za napredek pri vzgoji mladih čebelarjev.

Predsednik ZČDS Andrej Petelin

Kakor vsako leto je tudi letos tekmovalce pozdravil direktor hp Medexa Aleš Mižigoj in jim zaželel veliko tekmovalnih uspehov. Poudaril je, da je delovni organizaciji veliko do tega, da bo začelo po končani osnovni šoli čim več mladih čebelarjev krožkarjev samostojno čebelariti in se vključevati v organizirano tržno pridelovanje čebeljih pridelkov. Prav zato bo hp Medex tudi v prihodnje podpisal njihovo izobraževanje in njihove prireditve.

Krožkarje je pozdravil tudi glavni direktor hp Medexa Aleš Mižigoj

Po pozdravih ravnatelja šole, tov. Slaparja, in predsednika komisije za čebelarski naraščaj ZČDS, tov. Bregarja, so učenci šole gostiteljice izvedli kulturni program z recitacijami in petjem.

Nato se je pričel tekmovalni del. Zanj se je prijavilo 93 ekip s 186 tekmovalci, ki so se razdelili v tri skupine: nižjo, srednjo in višjo. Pri reševanju nalog iz vprašalnikov so pokazali izredno veliko znanje, tako da je bilo treba po seštevanju točk za dokončno razvrstitev postaviti nekaterim ekipam še dodatna vprašanja.

Medtem ko so pionirji tekmovali, so se v drugem prostoru srečali mentorji čebelarskih krožkov. Prišlo jih je 48, žal pa niso imeli dovolj časa, da bi načeli vsa vprašanja, ki jih težijo, zato so se dogovorili, da se bodo srečali na posvetu spet jeseni, pred pričetkom novega šolskega leta.

Hkrati je na šoli potekal tudi pogovor med domačimi čebelarji, predstavniki ZČDS in hp Medexa ter predstavniki družbenopolitične skupnosti in organizacij kranjske občine.

Pogovor je vodil predsednik ZČDS, tov. Andrej Petelin. Po kosilu so si nekateri udeleženci, ki so prišli z avtobusi, ogledali čebelarski muzej v Radovljici.

Udeleženci so se
pred
tekmovanjem
okrepili
v kuhinji

Zal komisiji za čebelarski naraščaj ni uspelo pridobiti potrebnih finančnih sredstev, da bi lahko pripravila ogled muzeja za vse udeležence srečanja in tekmovanja.

Na koncu prireditve so tekmovalci po krajši zamudi le pričakali razglasitev najboljših ekip. Na odru so bile razstavljene nagrade, trije A2 panji na 10 satov, trije na 7 satov in trije na 5 satov, poleg nagrad pa tudi zelo lepi prehodni pokali, za vsako zmagovalno ekipo po eden. Nagrade za dve skupini in prehodne pokale je prispeval hp Medex, za eno skupino pa je nagrade prispevala Hmezadova čebelarska zadruga iz Žalca.

Pred razglasitvijo izidov je zavlada-lo nestrpno pričakovanje. Predsednik komisije za čebelarski naraščaj Jože Bregar je nato razglasil zmagovalce in povedal, na katera mesta so se uvrstile druge ekipe.

V nižji skupini so prvo mesto osvojili mladi čebelarji z osnovne šole Janko Padežnik iz Maribora. Drugo mesto so osvojili tekmovalci z OŠ Tončka Čeč iz Lesičnega, tretje pa tekmovalci s COŠ Ribnica na Pohorju.

V srednji skupini so prvo mesto osvojili pionirji z OŠ Miha Pintar-Toledo iz Titovega Velenja, drugo pionirji z OŠ Tončka Čeč iz Lesičnega in tretje pionirji z OŠ Franc Rozman-Stane iz Maribora.

V višji skupini so bili najboljši čebelarji z OŠ Janko Padežnik iz Maribora, drugo mesto so zasedli udeleženci z OŠ Jurij Dalmatin iz Krškega, tretje pa tekmovalci z OŠ Padlih prvoborcev iz Zirov.

Po razdelitvi pokalov in nagrad so se prvouvrščene ekipe za spomin še fotografirale in veseli obrazi so zgovorno kazali zadovoljnost z doseženimi uvrstitvami. Drugim ekipam ostaja upanje, da jim bo šlo bolje prihodnje leto na novem tekmovanju.

Zahvala za dobro organizacijo srečanja gre, seveda, vsem, ki so kakorkoli pomagali z delom, predlogi ali finančnimi prispevki, še posebno pa vodstvu šole Staneta Zagarja, kranjskim čebelarjem in sodelujočima delovnima organizacijama, hp Medexu in Hmezadovi čebelarski zadrugi.

Razglasitev
rezultatov
tekmovanja
je pritegnila
splošno
pozornost
udeležencev

ČEBELARJEVA OPRAVILA V JULIJU IN AVGUSTU

MARJAN DEBELAK

Kako hitro mine čas! Komaj smo dobro začeli in se s čebelarjenjem ogreli, že končujemo. Kajti julija, po kresu (ko se dan »obesi«), se pri nas paše končajo, razen v izjemno mededih letih. Tudi čebele začutijo, da se sklepa obdobje brezskrbnega in prešernega svatovskega življenja. Sredi julija poneha rojilno razpoloženje, ne glede na to v kakšnem stanju je družina. Nehajo rojiti, četudi je v družini pretežno pokrita zalega in četudi se v panju tare čebel in ni več nobenega prostora. Kako prijetno je sedaj čebelariti... Vse je tako uravnano, da lahko čebelar v drugi polovici julija čebele prepusti »samoupravljanju« in se tudi sam več ali manj samoupravno »odloči« za dopust na morju. Nič posebnega se medtem ne more zgoditi njegovim čebelam, posebno če je pred odhodom pregledal družine in spravil v red, če je bilo kaj narobe. Nekateri pa imamo za dopust tudi to, da smo slednjič lahko kar več dni in celo več tednov skupaj pri čebelah in s čebelami. Lahko se v miru posvetimo vsaki družini posebej in zlahka opravimo stvari, ki smo se jih sicer lote-

vali na hitro ob kratkih obiskih konec tedna.

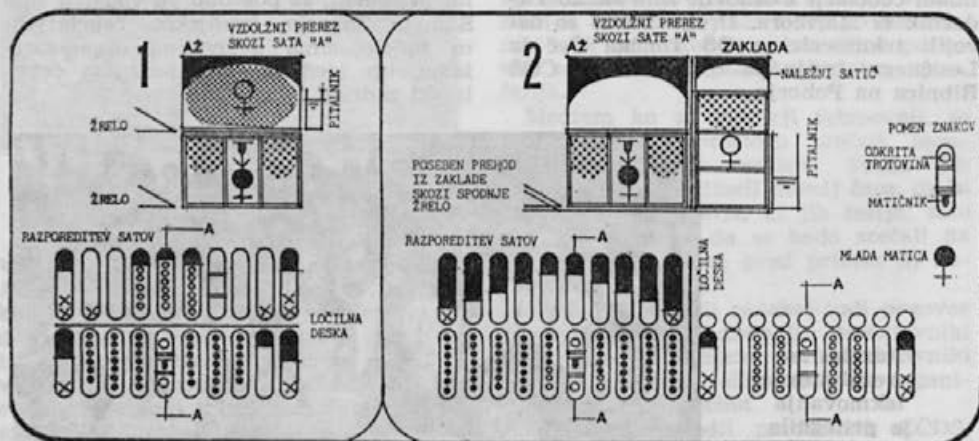
V teh dveh počitniških mesecih imamo čebelarji naslednje naloge:

1. Točimo med (če je paša zadovoljiva in imamo močne družine) in zbiramo druge čebelje pridelke: vosek, zadelavino (propolis), matični mleček...

2. Pri družinah, ki so nam šle na roj, pregledamo, ali se je mlada matica sprašila in ali dobro zalega, sicer jim dodamo ali zamenjamo matico.

3. Sedaj je čas, ko še lahko vzgojimo matice in z njimi pri vseh družinah zamenjamo starejše ali slabše matice. Med »stare« matice štejemo že tiste iz lanskega leta, posebno če smo jim dali priložnost, da so zalegale na vso moč. Seveda se nam smilijo, sami pri sebi dvomimo, ali bi jih zamenjali, posebno če so se nadpovprečno dobro izkazale. Pri takih včasih naredimo izjemo in jih obdržimo v družini dve zimi.

4. V tem času moramo misliti že na prihodnjo čebelarsko sezono in čebele nanjo pripraviti tudi tako, da jih zazimimo čimbolj čebelne (s čim večjim

DVOMATIČNA UREDITEV / JULIJA

številom čebel) in s čim večjim številom mladice.

5. Tudi priprave na zimovanje se pričenjajo že v tem času. Po zadnji izdatnejši paši pričnemo dokrmeljati družine s sladkorno raztopino.

Zadnje tri naloge si oglejmo malo pobliže.

VZREJA MATIC

Metod za vzrejo in menjavo matic je skoro toliko, kot je čebelarjev. Ker pišem ta navodila po izkušnjah iz svoje in prijateljeve prakse pri čebelarjenju, bom opisal, kako to opraviva midva.

Družino, ki ji hočemo v tem času (po glavni paši in rojilnem obdobju) zamenjati matico, začasno razdelimo na dva dela po vzorcu za *preprečevanje rojenja*, ki sem ga opisal v majski številki našega glasila.

Ker sedaj nimamo (rojnih) matičnikov, poskrbimo, da bo brezmatični del družine potegnil matičnike iz 1—3 dni stare zalege (samo jajčeca!): družini dodamo (pritrdimo na letvico v trotovsko-gradilnem satu) košček (*»trak«*) izrezanega zaleženega sata. Izrežemo ga iz sata pri tisti polovici družine, kjer smo pustili staro matico. Izjemo naredimo le tedaj, če nam lastnosti te matice nikakor niso všeč, če torej spada med povprečne v našem čebelnjaku. Ne podlegajmo skušnjavi, da bi izbirali zalego za vse mlade matice samo iz ene, po naši presoji najboljše družine v čebelnjaku. S tem bi ustvarili možnost, da se v kasnejših generacijah naš čebelji rod spridi. Pravilno je odstranjevati samo najslabše matice.

Brezmatična družina, ki ima *samo pokrito* zalego, takoj potegne matičnike in jih zalije z obilico matičnega mlečka. Ker potrebujemo samo eno matico in da ne bi družina *»po pomoči«* mislila, da mora izročiti, preostale matičnike čez teden dni podremo ali

pa jih po potrebi (ko so že nekaj dni pokriti) izrežemo in spravimo v posebne matičnice. Ko se matice izležejo, izberemo najboljšo (ki jo čebele najbolj *»oblegajo«*) za plemo v družini, druge pa porabimo drugje.

Ko se mlada matica čez teden ali dva izleže, se običajno spraši in prične zalegati. Nerada pa prične zalegati, preden se ne izleže vsa stara zalega.

PREDZIMSKA KREPITEV DRUŽIN

Medtem ko vzrejamo mlado matico, nam v začasno ločenem delu panja stara matica neprekinjeno zalega. Pri tem ji pomagamo (če v naravi ni zadosti paše) tudi z dražilnim krmljenjem. Ko prične zalegati še mlada matica v drugem delu predeljenega panja, se *skupni obseg zalege podvoji*.

Če pričnemo vzrejati matice sredi julija, se do srede avgusta spraše in prične zalegati. Njihova zalega se prične izlegati v začetku oz. sredi septembra, ko že počasi neuhajemo krmiti za zimo, zato izležene mladice ohranijo vso energijo svojih žlez in so pripravljene na zimovanje in burni spomladanski razvoj družine.

Ker želimo zazimiti čim več mladih čebel, *pustimo zalegati obe matici kolikor mogoče dolgo* (2—3 tedne).

MENJAVA MATIC — ZDRUŽEVANJE

Pri opisanem postopku za vzrejo matic in predzimske krepitve družin nimamo težav pri menjavi matice. Staro matico poiščemo in odstranimo. Odstranimo tudi pregrade, s katerimi smo začasno razdelili panj na dva samostojna dela. Ker sta družini sorodnega duha in imata (po združitvi) praktično isti žreli, se mirno združita. Za vsak primer pa preurejamo sate v združeni družini šele čez nekaj dni.

Sicer pa po najinih izkušnjah najbolj zanesljivo dodajamo matice ali obvarujemo matice pred možnim napadom tujih (pridruženih) čebel, tako da matico, ki jo dodajamo ali jo želimo obvarovati, spravimo v posebno matičnico, iz katere jo čebele čez primeren čas (1—3 dni) osvobodimo, tako da spraznijo s sladkornim testom napolnjeni predor lesenega zamaška, ki zapira matičnico. Predor mora biti zato zadosti dolg (3—4 cm) in razmerno ozek (8—10 mm visok in 20 do 30 mm širok). Matičnico postavimo v panj med mlade čebele ob odprti zalegi v vodoravni legi (da preredko sladkorno testo ne steče iz predora).

KRMLJENJE ZA ZIMO IN POMLADNI RAZVOJ

Po zadnji paši, ki je dovolj izdatna, da lahko točimo, moramo takoj začeti krmiti čebele za zimovanje in brezskrbni pomladni razvoj.

Na Gorenjskem, pa tudi v Ljubljani lahko nastopi ta čas že v drugi polovici julija, najkasneje pa sredi avgusta.

S krmljenjem v tem času opravimo več stvari:

— spodbujamo družine, da goje več zalege; družine s starimi maticami bi sicer zaleganje v poznem poletnem brezpašnem obdobju močno omejile (mi pa želimo čim več »zimskih« čebel);

— z zgodnjim dodajanjem krme prisilimo presežek brezposelnih čebel, da spremenijo sladkor v med, in tako preprečimo, da bi brezdelno odmrle že pred zimo;

— s številnejšimi manjšimi »porcijami« ali z uporabo večjih pitalnikov, pri katerih lahko uravnavamo hitrost odzemanja krme, dosežemo dobro predelavo sladkorne raztopine. Za tako krmljenje potrebujemo sicer nekaj več časa kot za hitro krmljenje z velikimi količinami krme, ko vse

čebele planejo k pitalniku, vendar pa v tem primeru polnijo satje s slabo predelanim sladkorjem. To je lahko eden glavnih vzrokov za odmiranje družin čez zimo in močno obolevanje za nosečo.

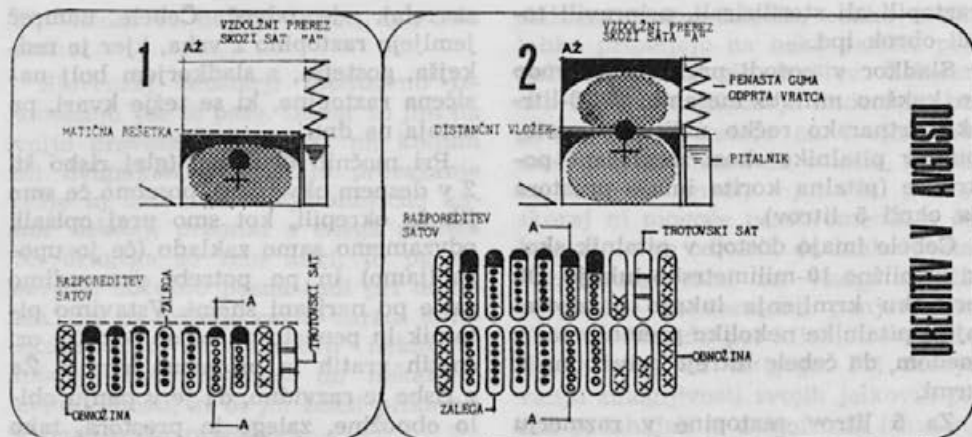
Če smo med letom oželi izrezano trotovinno in tako pridobljeni sok globoko zamrznili v hladilni skrinji, je sedaj čas, da poskus nadaljujemo in primerno osladkani sok (z gosto sladkorno raztopino ali medom) pokrmimo poskusnim družinam.

Mimogrede naj omenim, da se je za predlog o popolnem izkoristku trotovine, ki sem ga objavil v navodilih za mesec april, ogrelo veliko čebelarjev, tako da pridno zbirajo sok iz trotovine in ga poskušajo uporabiti za razne namene. Vse kaže, da bo stvar postala zanimiva tudi za prehrano, zdravje in kozmetiko ljudi. Seveda bi bilo prav, da bi se za to novost začeli zanimati tudi naši poklicni raziskovalci in gospodarstveniki in pri tem kaj pomagali.

Ob bogatem gozdnem medenju nam čebele nanosijo tudi mano, ki je, če ne točimo kar sproti, ne moremo spraviti iz satja. Ostaja nam v satju in tudi iz zaleženega gnezda je ne moremo spraviti, ker kopičijo čebele medene zaloge vse bolj ob zalego, kolikor bolj se krajšajo dnevi. Z ostanki takega medu, ki ga pred krmljenjem ne morem stočiti iz gnezda, si ne belim glave. Če družine izdatno dohranjujemo s sladkorjem, čebele ta med prekrijejo in večajo vence, tako da pozimi, ko se spravijo nad zaloge, spravijo najprej tisto krmo, ki smo jo nazadnje dodali.

Pripomnim pa naj, da družini, ki jo prezimujem v obeh oddelkih AŽ panja, nikoli ne dam manj kot 15 do 20 kg sladkorja, odvisno od tega, koliko medu je ostalo v medenih vencah nad zaleženimi sati.

Družinam, ki jih zazimujemo v enem oddelku, damo seveda ustrezno

manj zalog, saj jih več ne bi imele kam skladiščiti. Ne smemo namreč pozabiti, da potrebujemo prostor za čim več obnožine, da je ob pričetku krmljenja še veliko zalege in da mora ostati precej satja v jedru gnezda praznega za dobro prezimovanje.

Zaloge cvetnega prahu, ki so ga čebele čez leto kopičile v satje, pridejo sedaj kot nalašč. Za predelavo sladkorja in dobro prezimovanje potrebujemo čebele veliko beljakovinske hrane. Poskrbimo, da pridejo vsi težji obnožinski sati, če smo jih med letom spravljali v omaro v shrambi, pred krmljenjem nazaj v panj.

Na risbi z naslovom »ZADNJI POSEG — AVUGUSTA« vidimo, kako se z družinami, potem ko smo poskrbeli za obnovo matic in primeren obseg zalege, vračamo na »izhodiščne položaje«.

Pri družinah v AŽ panjih (glej risbo v levem okvirčku pod št. 1), ki so manj močne, izpraznimmo medišča, vendar matično rešetko pustimo še nepokrito, da se čebele lahko umaknejo tudi v ta oddelek in se »sprehajajo« po njem.

V plodišču postavimo ob strani obnožinske sate in (tridelni) trotovski sat z okvirčki zgrajene trotovine. V sredini so zaleženi sati. Vstavimo pitalnik. Po mojih izkušnjah je naj-

boljše Frančičevo lesenitno korito z odprtino, ki jo lahko zapiramo ali pripiramo. V prostor z mediščnim okencem in nad pitalnim koritom vstavimo penasto gumo in snamemo ali odpremo vrata panja. Tako so panji pripravljeni za zadnje dokrmljenje, hkrati pa smo opravili tudi zadnji pregled.

Družinam pričnemo zmerno večati zaloge hrane, primerne za zimo in spomladanski razvoj, že takoj po zadnjem točenju in ves čas, ko vzrejamo matice in krepimo družine s podaljšanim zaleganjem obeh matic (stare in mlade). Preveč pa v tem primeru vseeno ne smemo krmiti, ker bi se zaleganje ustavilo. Intenzivno začnemo krmiti takoj po opravljenem »zadnjem posegu« oz. preureditvi družine.

V večji posodi (npr. sodu) ali pa za sproti v manjši posodi, primerni za prenašanje in natakanje v pitalnike (npr. vrtnarska zalivalna ročka), raztopimo sladkor v približnem razmerju 1:1. Sladkorja ni potrebno prekuhavati, kot nekateri še vedno počno. Saj že dolgo ne dobivamo več posebnega cenejšega sladkorja za krmljenje, ki ga je bilo treba prekuhati, zato da so splavale na površje žagovina in druge primesi. Ravno tako jedilnega sladkorja ni treba prekuhavati, zato da bi dobili gostejšo raztopino, ga hitreje

raztopili ali sterilizirali, pripravili topli obrok ipd.

Sladkor v posodi prelijemo z vodo in kakšno minuto mešamo. Z 10-litrsko vrtnarsko ročko nalivamo raztopino v pitalnike skozi zamrežene pokrovice (pitalna korita imajo prostora za okoli 5 litrov).

Čebele imajo dostop v pitalnik skozi približno 10-milimetrsko luknjo. Ob pričetku krmljenja luknjo in notranjost pitalnika nekoliko premažemo z medom, da čebele hitreje privabimo h krmi.

Za 5 litrov raztopine v razmerju 1:1 potrebujemo okoli 3 kg sladkorja. Če želimo dodati družini, npr., še 15 kg sladkorja, ji moramo dati 25 litrov raztopine oz. 5 petlitrskih pitalnikov.

En tak pitalnik praznijo čebele okoli 5 dni, se pravi, da porabijo liter raztopine na dan. Pri taki hitrosti je manjša hrane iz pitalnika čebele sladkor popolnoma predelajo v sladkorni med. Poleg tega se pri takem krmljenju komaj opazno poveča izletavanje čebel, zato ni nevarnosti, da bi ropale. Zaradi tega lahko tako krmimo tudi sredi belega dne.

Bojazen, da bi se sladkorna raztopina zaradi tega, ker v takem pitalniku stoji več dni, skvarila (skisala in

zavrela), je odveč. Čebele namreč jemljejo raztopino z vrha, kjer je redkejša, gostejša, s sladkorjem bolj nasičena raztopina, ki se težje kvari, pa ostaja na dnu.

Pri močnih družinah (glej risbo št. 2 v desnem okvirčku), posebno če smo jih še okrepili, kot smo prej opisali, odvezujemo samo zaklado (če jo uporabljamo) in po potrebi preuredimo satje po narisani shemi. Vstavimo pitalnik in penasto gumo ob odprtih oz. snetih vratih in pričnemo krmiti. Že z risbe je razvidno, da je v panju obilo obnožine, zalege in prostora, tako da se nimajo kaj pritoževati niti čebele niti čebelar, ko seštevata ugodnosti in uspešnost takega načina čebelarjenja.

Kako pa z varoo? Nanjo smo skoro pozabili, saj smo jo odstranjevali mimogrede, ko smo izvajali druge naše zanimive in koristne ukrepe v zvezi s trotovinjo.

Tisti, ki smo tako ravnali, smo ohranili tudi naše čebelje pridelke kolikor se da brezhibne. Morda bodo to znali ceniti tudi naši odjemalci?

Poleg tega s takim ravnanjem ohranjamo pri zdravju tako sebe kakor čebele, ki jih sicer ne ogroža samo zajedavec, ampak tudi strupeni kemični pripravki, s katerimi ga preganjamo.

NEPRAVILNOSTI NA PASIŠČIH SE LETOS NE SMEJO PONAVLJATI

INZ. FRANC ŠIVIC

Junij in julij sta meseca, ko je čebelarstva sezona na višku. V začetku junija v nižinah že začenja mediti smreka, ki je v Sloveniji ena najbolj razširjenih drevesnih vrst. Ker sega njen areal do gornje drevesne meje in ker se pomika medenje postopoma iz nižin v višje ležeče predele, imamo lahko pašo na smreki ves mesec. Okrog 20. junija se začno beliti

cvetovi pravega kostanja. Podobno kakor smreka je tudi kostanj razširjen skoraj po vsej Sloveniji in je marsikod glavna paša. Čebele se bogato založijo s kostanjevim cvetnim prahom, s katerim krmijo zalego v juliju in avgustu, ko zaradi poletne vročine in suše usahne večina pašnih virov. Izjema je seveda jelka ali hoja, ki kakšno leto v juliju izredno dobro zame-

di, vendar so hojve letine, žal, zelo redke.

Slovenski čebelarji intenzivno izkoriščajo vse te paše. Odkar so jim na voljo prevozniki čebelnjaki na kolesih ali dvigalkah, je postalo prevažanje lažje in zato tudi bolj množično kakor nekdanj; premiki z enega pasišča na drugega so zelo hitri, to pa se, seveda, občutno pozna tudi pri donosih. Žal pa prihaja ravno zaradi množičnosti in neizkušenosti nekaterih mlajših prevaževalcev do nekaterih nepravilnosti, ki bi jih želeli prikazati v današnjem prispevku.

Na prvem mestu naj omenimo kopičenje panjev na pasišču. To je sicer že stara stvar in se je v praksi pokazala kot zelo škodljiva, toda vse kaže, da to čebelarjev še ni izučilo. Slabi strani kopičenja panjev na enem mestu sta predvsem občutno nižji donos medu in nevarnost širjenja kužnih bolezni čebel. Prav šolski zgled za to nepravilnost postaja akacijevo pasišče v Zgornji Branici na Krasu. Lansko leto smo našli v ozki dolini na razdalji dveh kilometrov čez dva tisoč panjev. Donosa ni bilo nobenega, saj je bilo čebel malodane več kakor cvetja. Prevaževalci so dolžili za neuspeh slabo vreme, toda zakaj so potem deset kilometrov stran trije mladi čebelarji v neki težko dostopni dolinici v enakih vremenskih razmerah točili po deset kilogramov medu na panj. Nedvomno zato, ker je bilo pasišče s komaj tridesetimi panji neobremenjeno. Takšnih manj znanih dolinic je pri nas še dosti, samo poiskati jih je treba in včasih urediti stojišče za panje oziroma parkirni prostor za čebelnjak. V nekaterih čebelarskih društvih so se zavedeli, da sami prevaževalci ne bodo naredili reda na njihovem območju, zato so se lotili izdelave pašnih katastrov. Ocenili so zmogljivosti posameznih pasišč in ob upoštevanju števila panjev, s katerimi domači člani čebelarijo na

stalnem mestu, določili, koliko družin lahko pripeljejo na neko pasišče prevaževalci iz drugih društev. Čebelarsko društvo iz Kočevja nadzoruje bogate jelkove sestoje na svojem območju. Kljub temu da v letih, ko jelka izdatno med, njihovih gozdov skoraj ni mogoče preobremeniti s čebelami, so se odločili, da lahko postavijo prevaževalci na vsako stojišče povprečno po šestdeset panjev. Stojišča so štiri do pet kilometrov oddaljena drugo od drugega. Pri ocenjevanju zmogljivosti svojih jelkovih pasišč so izhajali iz dolgoletnih izkušenj, ki povedo, da so slabe letine veliko bolj pogoste kakor dobre. Na pravilno opremljenih pasiščih čebele v slabih letih, ko jelka nenadoma odpove, obiskujejo gozdno podrast in cvetice na jasadah ter naberejo medu vsaj zase. Tudi do večjega ropanja ne more priti, ravno tako ne do širjenja nalezljivih bolezni. Ko bodo narejeni podobni pašni katastri za celotno območje Slovenije, ne bo več prihajalo do kopičenja panjev na enem mestu, seveda ob pogoju, da bodo prevaževalci disciplinirani.

Lani smo opazili, da na nekaterih skladanicah panjev in tudi na posameznih prevoznih čebelnjakih ni bilo naslova lastnika čebel. Mnogi se še vedno ne zavedajo, da je v njihovo dobro, če označijo svojo lastnino. Ko pride v čebelnjaku do tatvine, poškodbe, zastrupitve ali kakšne druge neprijetnosti, lahko sosednji čebelarji oškodovanca hitro obvestijo, če je pustil poleg imena in priimka na vidnem mestu tudi podatke o svojem bivališču. Lastnik, ki pravočasno izve za nesrečo in pride hitro na pasišče, lahko škodo občutno zmanjša. Označeni čebelnjaki olajšajo delo tudi kontrolorjem čebelarskega društva in veterinarskem inšpektorjem. Slednji pregledujejo potrdila o zdravstvenem stanju čebel, ki jih morajo prevaževalci pustiti pri lastniku zemljišča.

Zdravstvena spričevala so potrebna, kadar prevažamo čez meje domače občine.

Čebelarji se pritožujejo, da je zadnje čase na pasiških vedno več tatvin. Prihajajo lovci na roje, ki sistematično preiskujejo okolico čebelnjakov in poberejo vsak roj, seveda takrat, ko lastnikov čebel ni v bližini. To so v glavnem ljudje, ki bi radi postali čebelarji, pa si iz enega ali drugega vzroka ne morejo nabaviti čebel. Ker bi večina rojev pobegnila svojim lastnikom, tega početja niti ne moremo kdove kako obsojati. Mnogo hujša kazniva dejanja pa so kraja medenega satja ali kompletnih naseljenih panjev. Nekateri tatovi so tako predrzni, da se lotevajo svojega početja kar ob belem dnevu. Na akacijevi paši v Zgornji Branici je lani skupina nepridipravov odprla nekaj nezavarovanih panjev, pobrala iz njih medeno satje, čebele pa so stresli na cesto in jih pohodili. Po naključju je prišel mimo lastnik zemjišča. Ko se je uprl

njegovemu početju, so se ga hoteli celo fizično lotiti, vendar jim je pravočasno pobegnil. Verjetno opisani pojav ni osamljen in pričakujemo lahko, da bodo podobne skupine objestnežev tudi v prihodnje še poskušale brskati po tujih panjih. To jim bo tudi uspevalo, če čebelarji ne bodo med seboj bolj solidarni. Posameznik ne sme gledati samo na svoje koristi, ampak mora sam poseči vmes vsakokrat, kadar je na pasišču ogrožena varnost čebel drugih lastnikov. Prva naloga prevaževalca, ki prispe na novo pasišče, mora biti, da se seznani z najbližjimi sosedi in se z njimi dogovori o načinu varovanja skupne lastnine. Ob vsakem obisku svojih čebel naj bi čebelar pregledal, ali je vse v redu tudi pri sosedih, in če bi bilo potrebno, ustrezno ukrepal. Samo z dobro medsebojno povezanostjo in odločnim nastopom proti vsakomur, ki bi se hotel okoristiti na škodo čebelarjev, bomo omenjene škodljive pojave v kali zatrli.

PRVIKRAT ZA OKROGLO MIZO

PROF. EDI SENEGAČNIK

Čebelarska družina Ljubljana-Center je tudi letos v mesecu februarju pripravila nekaj uspešnih predavanj za ljubljanske in okoliške čebelarje, sklenil pa jih je 7. marca pogovor za okroglo mizo v dvorani Iskrine poslovne zgradbe na Trgu revolucije. Pogovor za okroglo mizo je bil namenjen problematiki čebeljih bolezni pri nas. Vodil ga je prizadevni tajnik čebelarskega društva, tov. Holzbauer, ki je povabil za mizo nekaj naših znanih čebelarjev: mag. Franceta Javornika, prof. biokemije na veterinarski fakulteti dr. Jurija Senegačnika, prof. Edija Senegačnika, tov. Dušana Medveda in predstavnika podjetja Ciba-Geigy, dipl. vet. Pavla Deua.

Prvi je spregovoril o problematiki čebeljih bolezni pri nas tov. mag. France Javornik. Prebral nam je najprej nekaj statističnih podatkov iz veterinarskega uradnega glasila. Prav močno nas je presenetil s podatkom, da so pri nas v Slove-

niji ugotovili hudo gnilobo čebelje zalege kar v 45 čebelnjakih. Poudaril je, da je vzrok za to morda v dejstvu, da smo se z vsemi močmi spopadli z varoo in uspešno nam jo je do neke mere zaustaviti. Zato nam ni napravila take škode kot drugod. Pri njenem zatiranju pa smo morda pozabili na druge bolezni, in tako se nam je za hrbotom prikradla v naše čebelnjake nič manj nevarna in škodljiva bolezen gniloba. Varoo tudi v prihodnje nikakor ne smemo podcenjevati. Se naprej moramo biti budni in jo še naprej zatirati z vsemi razpoložljivimi sredstvi. Teh imamo zdaj že dovolj na voljo, pri tem pa moramo uporabljati še biološko metodo zatiranja, se pravi, izrezovati s trotovinno zaležene gradilnike.

Tov. Edi Senegačnik je pripomnil, da se močno čudi, kako da je toliko čebelnjakov okuženih s hudo gnilobo. Vsa povojna leta nam v Sloveniji ta bolezen ni delala preglavic. Če pa se je morda

kje le pokazala, smo jo z radikalnimi ukrepi takoj zatrli. Od kod zdaj pravcata epidemija? Morda je vzrok res v tem, da so čebelarji v svoji zagnanosti pri zatiranju varoe pozabili na druge možne bolezni. Kuga pa ne pride sama in nekdo jo le mora zanesti v čebelnjak. Morda pri tem niso čisto nedolžni vsi številni izdelovalci satnic, ki voska sploh ne razkužujejo ali pa te stvari ne opravljajo temeljito, kot je treba. To je morda le eden izmed vzrokov, na katere morajo biti čebelarji zelo pozorni. Če ni poročstva za neoporečne satnice, jih nikakor ne kupujemo oziroma zamenjamo za vosek. Druge vzroke za razširjanje te nevarne bolezni pa čebelarji tako poznajo iz literature. Paziti je treba na vse veterinarske predpise, temeljito pregledovati prestavljeno oziroma preloženo zaleženo satje in ob kakršnemkoli sumljivem pojavu takoj poklicati strokovnjaka oziroma preglednika za čebelje bolezni in veterinarja.

Glede varoe je tov. Senegačnik dodal še tole, resda se je njen osvajačni pohod malo zaustavil, lahko se je morda trenutno potuhnila, potem pa bo še močnejše napadala. Naši čebelarji so se ji krepko uprli, kakor hitro se je pri nas pojavila. Gotovo ima za to največ zaslug naša čebelarska organizacija, ki je izdala leta 1980 in 1983 dve posebni »varoini« številki.

Danes lahko trdimo, da je bil vsak naš čebelar dobro poučen o njenem načinu življenja, razširjanju in tudi zatiranju. Seveda nam je pri tem bolj ali manj pomagala tudi veterinarska služba. Zato pri nas v Sloveniji, kot že rečeno, nismo trpeli večje škode. Danes imamo na voljo že celo vrsto učinkovitih in preizkušenih domačih preparatov za zatiranje varoe (varomit, apiakaridim, varocid-pomladni, poletni in jesenski, folbex VA, danikoroper in še kaj). Naši čebelarji so bili torej v tem pogledu zares dobro poučeni in tudi sedaj hudo pazijo, da se varoa ne bi ponovno razbohotila.

Zanimivo je poudariti tudi novejša dognanja o juvenilnem hormonu v trotozski zalegi. Z njegovim odvzemom ali zmanjševanjem bi lahko močno zavrli širjenje varoe.

Dr. Juriy Senegačnik je govoril o neutrudnem prizadevanju znanstvenikov, da bi vendarle prišli varoi do živga. Predvidevajo namreč blokiranje nekatere kovinskih, zlasti bakrovih ionov iz varoine hemolimfe. Nadaljeval je:

»S študijem varoe in njenega uničevanja se zadnje čase precej ukvarjajo na beograjski veterinarski fakulteti. Dr. Popesković, tamkajšnji profesor biologije, je med drugim ugotovil, da je v varoi povprečno šestkrat več bakra na suho težo kot pri čebelah. Če bi nam uspelo ta baker — v varoi ga je največ v tako imenovanem hemocianinu, ki ima enako vlogo kot hemoglobin pri sesalcih — izločiti iz dihalnega procesa, bi s tem varoo lahko uničili. Na natančnejša poročila prof. Popeskovića še čakamo, ker nam svojih rezultatov oz. člankov še ni poslal. Ko bomo dobili študije, bomo o eventualnih možnostih, kako vplivati na varoo, vedeli kaj več.

Ob ugotovitvah, da je v varoi šestkrat več bakra kot v čebeli, pa se ponuja še druga fizikalno-biokemijska možnost. Baker je sestavni del hemolimfe oz. hemocianinov in sodeluje pri dihalnem procesu. Če bi bakrove ione v hemolimfi nekako blokirali, bi s tem lahko ustavili dihanje, podobno kot ga pri sesalcih ustavimo, npr., s cianidi. Če če bi količino bakra, namenjenega za sintezo hemolimfe v varoi, znižali, bi s tem zavrli varoino dihanje, to pa bi zajedavcu zmanjšalo vsaj virulenco, če ga že ne bi uničilo. Baker, ki ga varoa dobiva iz hemolimfe čebel oz. pokrite zalege, bi lahko odstranili, tako da bi čebele krmili z običajno krmilno raztopino, ki bi vsebovala eno od kompleksotvornih snovi, ki z bakrovimi pa tudi drugimi kovinskimi ioni tvorijo močno obstojne kompleksne molekule, tako imenovane kelate. Povezava med bakrovimi ioni in tako kompleksotvorno snovjo je izredno močna in v medijih s kompleksotvornimi snovmi kovinskih ionov tako rekoč ni več.

Seveda pa bi taka kompleksotvorna snov odtegnila bakrove ione tudi čebelam. Zda, ko še nismo začeli poskusov, še ne vemo, kako bi delna odtegnitev bakrovih in drugih ionov delovala na čebele in kakšne posledice bi to imelo za varoo. Kompleksotvornih snovi, ki bi se v te namene uporabljale, je več, nekatere med njimi tu in tam uporabljajo tudi za zdravljenje prebavnih motenj, zastrupitev in drisk.

Tov. Dušan Medved se ni strinjal s trditvijo, da se naši čebelarji dovolj zavedajo, kako huda bolezen je varoa. Po njegovem mnenju vse premalo zasledujemo prizadevanja čebelarskih strokovnjakov in znanstvenikov v zamejstvu. Z njimi bi morali biti še bolj povezani, njihove ugotovitve pa sproti objav-

ljati in tako z njimi naše čebelarje redno seznanjati. Pot do učinkovitega zdravila je še dolga in marsikaj bo še treba preizkusiti, preden nam bo uspelo. Izgovori, da za povezavo in stike z zamejstvom ni denarja, pri tonah in tonah medu, ki ga izvozimo, ne bi smeli obveljati.

Predstavniki podjetja Ciba Geigy, tov. Deu, je pojasnil, kako deluje njegovo podjetje v Švici. Povezalo se je z mnogimi znanimi čebelarskimi znanstveniki in strokovnjaki in tako pripravilo zares učinkovito zdravilo folbex VA. Čibini strokovnjaki, med katere sodijo ugledni zdravniki, biologi, kemiki in veterinarji, še naprej preučujejo vsa mogoča kemična sredstva, da bi našli najučinkovitejše zdravilo za varozo. Doslej je bil njihov uspeh kar velik, saj prištevamo preparat folbex VA k vrhunskim dosežkom. Morda je njegova napaka samo to, da je predrag, vendar pa je njegov učinek kar 90-odstoten, včasih pa še večji. Zahvaliti se moramo podjetju Medex, da ga

je nabavilo in da je tako na voljo tudi slovenskim čebelarjem.

Med razpravo so se čebelarji kar pridno oglašali in povpraševali o tem in onem. Videti je bilo, kako zelo jih zanimajo posamezni problemi, in tako se je razprava za okroglo mizo res razvnela in razgibala vse navzoče. Prav gotovo je pogovor uspešno sklenil letošnja predavanja.

Po tradiciji, ki pa žal zadnja leta vedno bolj peša, sta po končanem pogovoru tovariša predsednik in tajnik povabila navzoče in sodelujoče na zakusko v restavracijo Maximarket. Ob prijetnem kramljanju so se razvezali naši, čez zimo oleseneli jeziki, in v veseli družbi smo marsikako razdrli. Omenil sem, da smo v preteklih desetletjih po vsakem čebelarskem snidenju odšli vsi skupaj še na »kozarček«. Spoštujmo to lepo navado naših čebelarskih prednikov tudi danes. Naši mladi čebelarski generaciji se zmeraj nekam mudi in škoda je, da pozablja na staro čebelarsko družabnost.

ČEBELARSKI TURIZEM

INŽ. FRANC SIVIC

Zadnje čase v sredstvih javnega obveščanja slišimo ali beremo, kako nam primanjkuje deviz in kaj vse bi morali storiti, da bi izboljšali našo plačilno bilanco s tujino. Med dejavnostmi, ki prinašajo lep dohodek v tuji valuti, je tudi turizem. Gospodarstveniki vedo povedati, da so devize, pridobljene s turizmom, najbolj »čiste« in da je to panoga, ki jo bomo v bodoče v Sloveniji intenzivno razvijali. Kaj lahko k temu pripomoremo slovenski čebelarji?

Povedati moram, da pojem čebelarski turizem sploh ni nov. Njegov utemeljitelj je nedvomno pokojni Valentin Benedičič, ki je bil dolga leta predsednik ZČDS in je v tej funkciji intenzivno razvijal prijateljske stike z nemškimi, avstrijskimi in južnotirolskimi čebelarji. Spominimo se samo veličastne proslave ob 200-letnici smrti Antona Janše v Breznici leta 1973, ki so se je množično udeležili tuji čebelarji. Prišli so z avtobusi in osebnimi avtomobili, mnogi med njimi v narodnih nošah, in ostali več dni v Sloveniji, kjer so si ogledali razne turistične zanimivosti. Kako zelo so cenili tov. Benedičiča zlasti avstrijski čebelarji, priča lep članek v 2. številki le-

tošnjega Bienenvatra, s katerim so se ga spomnili ob obletnici smrti.

In kakšno je stanje danes? Vsako leto pride v Slovenijo nekaj avtobusov s tujimi čebelarji, predvsem iz nemško govorečih dežel. Obiščejo muzej v Radovljici, Medexove obrate v Ljubljani in še kakšno večje čebelarstvo, nato pa jih pelje pot naprej proti morju. Organizacija teh obiskov leži na ramah dveh, treh naših članov, ki prostovoljno in nesebično žrtvujejo svoj prosti čas ter pripravijo čebelarjem iz tujine nekaj prijetnih dni bivanja v naši ožji domovini. Stroški prenočevanja in oskrbe gredo, seveda, na račun obiskovalcev. Kljub temu da naši organizatorji nimajo turističnih izkušenj, so tuji čebelarji z obiski pri nas nadvse zadovoljni, o čemer pričajo njihova zahvalna pisma in želje, da bi prihodnja leta spet prišli in še v večjem številu.

Zametki čebelarskega turizma so torej tu. Resda skromni, toda z dobro organizacijo in predvsem zavestjo, da opravljamo družbeno pomembno delo, bi lahko to vejo turizma razvili skoraj do takšne stopnje, kakor je uspelo lovčem in ribičem. Osebnostno mislim, da bi se mo-

rala naša ZČDS povezati s kakšno turistično organizacijo, npr. Kompasom, ki je že pokazal zanimanje za tovrstno sodelovanje. Delo bi si razdelili, tako da bi Kompas oskrbel prenočišča in prehrano, morda tudi prevoz, čebelarji pa strokovno vodstvo in ogled objekto, ki običajno zanimajo čebelarske turiste. Vodič mora biti izkušen čebelar, ki zna odgovoriti na vsako strokovno vprašanje in ki seveda tudi dobro obvlada tuji jezik. Na srečo v naših vrstah takšnih ljudi ne manjka kakor tudi ne zanimivih čebelarskih objektov. Od slednjih naj navedem le nekatere, ki so vedno privlačili obiskovalce iz tujine: čebelarski muzej v Radovljici, Janšev čebelnjak v Breznici, plemenilne postaje na Zelenici, v Kamniški Bistrici in pri Bukovškovi na Golem Brdu, Medexove obrate v Ljubljani ter razna čebelarstva po Sloveniji in Istri.

Če analiziramo dosedanje izkušnje s čebelarskim turizmom, lahko ugotovimo, da tuji obiskovalci niso znali ali mogli potrošiti kaj več denarja, kot je bilo potrebno za kritje stroškov prehrane in prenočišč. Pomanjkljivost torej, ki jo v našem turizmu na splošno ugotavljamo. Občasno nam je sicer uspelo prodati tu in tam kakšno matico, kozarec medu ali celo čebelarski pribor iz Medexove trgovine, toda nakupov bi lahko bilo dejansko mnogo več, če bi se pripravili na čebelarski turizem načrtno in zavestno. Predvsem ne ponudimo obiskovalcem skoraj nobenih spominkov, ki bi bili značilni za slovensko čebelarstvo, izjema so kopije panjskih končnic in značke. Manjka nam, npr., razglednic s čebelarskimi motivi, kot so slovenski čebelnjaki, stari in novi, posnetki pasišč, medovitve rastline; zanimive bi bile tudi kolekcije diapozitivov o našem čebelarstvu. Če se sprehodimo skozi naš muzej v Radovljici, bomo videli veliko spominkov, ki so jih prodajali pred desetletji na čebelarskih sejmi in jih danes ni moči skoraj nikjer kupiti: okrašene voščene sveče, voščene figurice in lectova srca. Mnogi čebelarji, tako domači in tuji, zamaš sprašujejo po krovatah s čebelarskimi emblemi. In še bi lahko našteval.

Posebno poglavje je čebelarsko-turistična propaganda, ki je doslej praktično nismo ne poznali ne uporabljali. Sestavni del takšne propagande so med drugim tudi članki o našem čebelarstvu v tujih strokovnih revijah. S propagando se trenutno kar intenzivno ukvarjamo, saj bo že letos zagledala beli dan serija z okoli

sto diapozitivi in naslovom. Slovensko čebelarstvo. Spremnna besedila bodo v različnih evropskih jezikih, ponudili pa jo bomo čebelarskim organizacijam v zahodni, srednji in vzhodni Evropi. Serijo sestavljamo tako, da bo zbujala zanimanje za naše čebelarstvo in vabila k nam tuje čebelarje. Odlično reklamno sredstvo bi bil tudi film o našem čebelarstvu, vendar je to nekoliko težje izvesti, ker zahteva film veliko večja finančna sredstva kakor diapozitivi in številnejšo ekipo ustvarjalcev.

Ze omenjeni čebelarski turistični objekti bi bili seveda zanimivi tudi za širše množice tujih turistov nečebelarjev. Vemo, da zanima čebelarska panoga vedno večji krog ljudi in da bo v prihodnosti to zanimanje še naraščalo. Zato bi lahko mirno vključili v turistično propagando Slovenije, npr., čebelarski muzej v Radovljici, plemenilne postaje in kakšno večje urejeno čebelarstvo, ki bi ponudilo obiskovalcem tudi široko izbiro čebeljih izdelkov. To je, seveda, naloga turistične organizacije in ne čebelarske, vendar lahko čebelarji veliko pomagamo s koristnimi predlogi. Ko smo, npr., nedavno izvedeli, da pripravlja Kompas turistični prospekt o živalih, ki živijo pri nas v naravi, smo predlagali, naj dajo v njem prostor tudi naši kranjski sivki in vsemu, kar je z njo povezano. Priznati moramo, da ideja ni zrasla na našem zelniku, ampak smo jo izbrskali iz čeških turističnih prospektov.

Naj sklenem razmišljanje o čebelarskem turizmu. Imamo torej vse možnosti, da intenzivno razvijamo to zanimivo gospodarsko vejo, od katere bi imeli korist posamezni člani naše organizacije in tudi širša skupnost. Preostane nam le še, da se v okviru ZČDS ustrezno pripravimo na novo nalogo in začnemo delati.

UČINKOVITO PREZRAČEVANJE PANJA MED PREVOZOM

LOJZE LIČEN

ODGOVOR NA ČLANEK: »SLABE
IZKUŠNJE« V 3. ŠTEV.
SLOVENSKEGA ČEBELARJA 1985

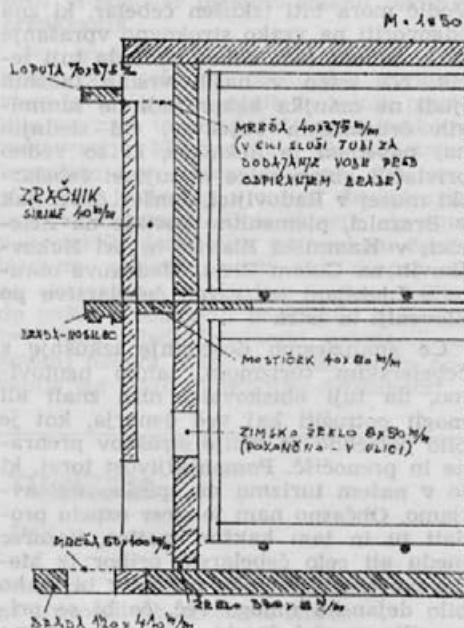
Ob prebiranju članka o izgubi čebel zaradi prevažanja z odprtimi žreli v letošnji 3. številki Slovenskega čebelarja sem se spomnil tudi drugih poročil o težavah zaradi grozdov nezaposlenih čebel, ki zvečer po končani paši visijo s preozkih, premalo prostornih brad ali verand, tako da čebelar panjev pred prevozom na nova pasišča ne more zapreti. Tako se spominjam pogovora s kočevskim čebelarjem, ki mi je svoj čas potožil, kako težko zapira na kamionu s 60 panji klasične 8-centimetre brade AZ panjev, ker na njih počivajo grozdi čebel. Kot izhod v sili sem mu svetoval, naj grozde čebel otrese v rezervni panj in jih na novem stojišču spet iztrese.

Tudi sam imam slabe izkušnje s prevažanjem, težave sem imel celo pri prevozu vsega 20 km daleč (leta 1964): ravno najmočnejša družina od 30 se mi je zadušila, druge pa so zaradi vročine izgubile veliko število čebel.

Ta izkušnja me je spodbudila k razmišljanju o tem, kako čebelarjem dati dovolj prostora, kamor se lahko zatečejo pri naraščanju temperature med prevozom, in kako temeljito zračiti ves panj.

Pri klasičnem AZ panju je prostor med sprednjima stenama panja zaprt, torej ločen od verande. Zato sem, ko sem si izdelal 3-etažni panj z ohranjeno AZ tehnologijo, prostor med stenama razširil na 4 cm in ga povezal z verando. Brado panja sem razširil na 12 cm, tako da je veranda zdaj globoka 16 cm. Zračenje sem uredil na vrhu vmesnega prostora med sprednjima stenama s kombinacijo lopute in mreže. Skozi mrežo na zgornji sprednji prezračevalni odprtini lahko čebelar med prevozom in po njem dodajamo vodo. Pri klasičnem AZ panju znatno prostornina takega zračnika, če zamenjamo zmanjšani prostor zaradi zgornje brade z mostičkom (glej skico), 9 litrov, pri mojem 3-etažnem panju z ohranjeno AZ tehnologijo pa čez 13 litrov.

Med prevozom, ko zaradi vznemirjanja čebel temperatura v panju naraste, se

del čebel umakne v zračnik, z umikom iz panja pa omogočijo tudi prezračevanje notranjosti panja.

Skica tega panja je bila objavljena že leta 1972 v aprilski številki Slovenskega čebelarja na 114. strani. Vseeno jo spet objavljam za čebelarje, ki jim ta številka Slovenskega čebelarja ni dostopna.

Skica (z opisom):

Cez zamreženo zaprto verando vstopa zrak skozi zračnik med sprednjima stenama in izteka skozi odprtino na vrhu sprednje stene. Skozi verando in žrelo, ki zavzema vso širino panja in okenc, pa se zrači notranjost panja.

Pri postavljanju regalnega panjskega sistema na zabojniku lahko montiramo skupno brado za več panjev. Teoretično lahko taka brada sega čez vso dolžino zabojnika, v praksi pa najbrž tolikšne ne bomo napravili. Sam uporabljam najdaljše brade za 3 panje skupaj, in sicer merijo 120 cm. Te skupne brade skrajšajo čas zapiranja pred prevozom za nekaj minut.

NAREJANJE ROJEV

LOJZE KASTELIC

Narejanje rojev sodobnim čebelarjem omogoča nadzorovano razmnoževanje čebeljih družin in s tem širjenje čebelarstva. Vprašanje pa je, kdaj in kako narediti roje, da zaradi tega ne bi bilo preveč okrnjeno pridelovanje drugih pridelkov?

Nekoč je veljalo pravilo, da je treba delati roje čimprej, najbolje takrat, ko družinam že lahko brez večje škode odvzamemo sat ali dva zalege. Zgodnji roji naj bi imeli po tem pravilu dovolj časa, da se razvijejo do kostanjeve ali kakšne druge poletne paše.

Že Anton Žnideršič pa je nasprotoval takšnemu naziranju. Trdil je, da zgodnje narejanje rojev čebelje družine pred glavno pomladno pašo preveč oslabi. Roje naj bi narejali šele po tej paši, kajti, tako je menil, dovolj bo še časa, da se do jesenskih paš tako roji kakor tudi starci dovolj okrepijo.

Nekateri sodobni čebelarji gredo še korak dalje: roje narejajo šele po kostanjevi paši. Pri tem seveda ne računajo na jesensko pašo, prepričani pa so, da si bodo družine ob tej paši in dodatni negi do zime dovolj opomogle, saj imajo še dovolj časa, da si odgojijo dve generaciji čebel.

Kateremu od gornjih naziranj bomo dali prednost, je odvisno od tega, katera opravila bomo načrtovali in katere cilje si bomo zastavili poleg narejanja rojev. Mnogo je takih čebelarjev, ki želijo z narejanjem rojev preprečevati naravno rojenje, bodisi da so jim naravni roji odveč ali pa imajo premalo prostorne panje, da bi preprečevali naravne roje kako drugače.

V tem primeru se moramo odločiti za zgodnje narejanje rojev, tj. v času, ko se pri družinah poraja rojilno razpoloženje. To pa je zlasti pri manjših

panjih, kot so polovičarji, devetsatni AŽ panji ipd., že v prvi polovici maja. Ko ugotovimo, da je tak panj že nabit s čebelami, da mu že zmanjkuje prostora za normalen razvoj in da je matica že zaleгла trotovske celice, mu odvzamemo najmanj dva sata pokrite zalege. Dobro je, če imamo več takih panjev, da iz njih dobimo 4 ali celo 6 satov pokrite zalege, s katero naredimo močnejši roj.

Pri narejanju rojev z zalego moramo paziti, da dobijo narejenci dovolj čebel za nego te zalege. Biti morajo predvsem mlade čebele, ki so za nego edino primerne. Da bi dobil narejenec čim več mladice, moramo iz panja, iz katerega smo vzeli zalego, omesti v narejenca še nekaj satov s čebelami. Seveda moramo pri tem paziti, da ne bomo omeli tudi matice.

V času narejanja zgodnjih rojev bomo v čebelnjaku najbrž že našli družino z zaleženimi, ali še bolje, pokritimi matičniki. Prišli nam bodo kot nalašč za narejanje rojev. Nič pa ne bo napak, če pustimo, da si narejenec potegne matičnike na zalegi, kolikor nimamo druge možnosti, kajti dovolj bo še časa, da si tako vzredi mlado matico sam.

Kot rečeno, nam je pri narejanju zgodnjih rojev predvsem do tega, da si pripravimo družine z ustrezno močjo za izkoriščanje poletnih paš, zlasti gozdnih. Donosi pomladnih paš pa bodo zaradi narejanja zgodnjih rojev vsekakor precej okrnjeni. Zato se velika večina čebelarjev, ki računajo na te paše, odloči za narejanje rojev šele po njih. Seveda morajo taki čebelarji do te paše krotiti naravno rojilno razpoloženje pri družinah, da se jim, kot pravimo, ne usedejo na roj, še preden je paša pri kraju.

Pri narejanju rojev po pomladni paši lahko računamo, da bodo imele

družine veliko število čebel in nekaj manj zalege. Zato je najbolje, če se odločimo za narejanje rojev s čebelami. Poznamo več načinov, ki so natančneje opisani v vseh čebelar-skih priročnikih, tako da se nam ne bo težko odločiti za tistega, ki našim razmeram najbolj ustreza.

Velika prednost narejanja rojev po prvi paši ni le v tem, da to pašo v največji meri izkoristimo za pridelek medu, temveč tudi v tem, da je pred nami kostanjeva paša, ki je, kot vemo, za razvoj družin nadvse primer-na. Med njo se nam bodo tako nare-jenci kakor starci toliko opomogli, da bomo zazimili močne družine, pred tem pa iztočili še kak sat medu od morebitne jesenske paše. Nič čudnega torej, če so narejanje rojev šele po pomladanski paši priporočali tudi taki čebelar-ski veljaki, kot so Žnideršič in njegovi posnemovalci.

Donedavna pa najbrž ni bilo čebel-arja, ki bi bil priporočal narejanje ro-jev šele po kostanjevi paši, se pravi, šele po končani rojilni dobi. Danes, ko se postavljajo pred čebelarje nove naloge in se hkrati odpirajo tudi nove možnosti, pa utegne postati tako na-rejanje najustreznejše.

Po kostanjevi paši imamo v čebel-njaku močne družine, nabite s čebe-lami, ki po končani pridelovalni sezo-ni nimajo kaj početi. Paše so v glav-nem pri kraju, pa tudi zalege je v panju čedalje manj. Skratka, pri dru-žinah nastaja nekakšno mrtvilo oz. lenobnost, od katere nimajo niti če-belar niti čebele kaj prida koristi.

Iz tega mrtvila lahko zdrami če-bele le izdatna paša, kot je, na primer, hojeva ali smrekova. Lahko pa jih zdrami tudi čebelar s posebnimi po-segi, s katerimi iztisne iz njih ustre-zne gospodarske koristi. V našem pri-meru so to narejeni roji, s katerimi lahko brez škode podvojimo število družin. Seveda pa mora spremljati

narejanje neprekinjeno dražilno krmljenje, ki ga moramo začeti takoj po paši in ga nadaljevati, dokler se narejenci in starci ne ustalijo, se pra-vi, dokler ne zastavijo zalege vsaj na petih, šestih satih.

Toliko zalege je dovolj za prvo ge-neracijo čebel, od teh pa lahko pri-čakujemo ob dobri matici in ustrez-nem spodbujanju še naslednjo gene-racijo, ki bo do vzimljenja že odgo-jena in seveda pripravljena za po-mladno pašo v naslednjem letu.

Kot rečeno, moramo imeti za nare-janje rojev po pridelovalni sezoni na-bite panje čebel in ustrezno količino zgrajenega satja. Dobro je, če prej nabavimo že oprasene matice ali vsaj zrele matičnike.

Roje naredimo najbolj preprosto ta-ko, da družino razdelimo na dva dela in jo damo bodisi v plodišče in medi-šče ali pa v dva posebna panja. Nare-jencu namenimo več pokrite zalege in mladih čebel ter mlado matico ali matičnik, starcu pa odkrito zalego, starejše čebele in staro matico. Raz-delimo tudi medno-obnožinske sate, katerih naj dobi narejenec več kot sta-rec, oba pa moramo izdatno dražilno krmiti, po možnosti tudi z beljako-vinskimi dodatki k običajni hrani.

Če smo narejali roje z že opraseni-mi maticami, moramo tako narejen-ce kakor starce pregledati že čez ne-kaj dni, če smo delali z matičniki, pa malo pozneje. Pri pregledu pazi-mo predvsem na to, koliko je zastav-ljene zalege in zalog hrane. Če kaj ni v redu, ne poskušajmo ponovno dodajati matice ali čebel, ampak dru-žine takoj združimo. Ravno tako mo-ramo družine združiti, če se nam poz-neje iz enega ali drugega vzroka ne razvijejo, kot bi se morale.

Če računamo na gozdno pašo ozi-roma če se je ta že začela, po kostan-jevi paši seveda ne bomo delali ro-jev.

PRAVILNIK O ČEBELJIH PRIDELKIH

Na podlagi prvega odstavka 32. člena, drugega odstavka 81. člena in 84. člena zakona o standardizaciji (Uradni list SFRJ, št. 38/77 in 11/80) predpisuje direktor Zveznega zavoda za standardizacijo v soglasju s predsednikom Zveznega komiteja za kmetijstvo, predsednikom Zveznega komiteja za delo, zdravstvo in socialno varstvo ter zveznim sekretarjem za trg in splošne gospodarske zadeve

PRAVILNIK O KAKOVOSTI MEDU IN DRUGIH ČEBELJIH PRIDELKOV TER O METODAH ZA KONTROLO NJIHOVE KAKOVOSTI

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen

Ta pravilnik predpisuje minimalne pogoje, ki jih morajo glede kakovosti izpolnjevati med, drugi čebelji pridelki, preparati na bazi medu in drugih čebeljih pridelkov ter med z dodatki (v nadaljnjem besedilu: izdelki), minimalne pogoje za zagotovitev in ohranitev kakovosti teh izdelkov ter metode za kontrolo njihove kakovosti, in sicer metode jemanja vzorcev in metode fizikalnih in kemičnih analiz za izdelke.

Fizikalne in kemične analize za izdelke se opravijo po metodah, ki so objavljene skupaj s tem pravilnikom in so njegov sestavni del.

Pogoji, ki so predpisani s tem pravilnikom, morajo biti izpolnjeni v proizvodnji in v prometu izdelkov.

2. člen

Za izdelke, za katere s tem pravilnikom niso predpisani pogoji glede kakovosti in ne pogoji za njeno zagotovitev

in ohranitev, veljajo pogoji, ki jih ta pravilnik predpisuje za skupino podobnih izdelkov.

Za izdelke iz prvega odstavka tega člena ter za izdelke, za katere je to s tem pravilnikom izrecno določeno, mora proizvajalec izdelati proizvajalno specifikacijo.

V proizvajalni specifikaciji morata biti poleg podatkov, navedenih v deklaraciji (3. člen), še kratek opis tehnološkega proizvodnega postopka za zadevni izdelek ter poročilo o laboratorijski analizi sestave izdelka in o njegovih organoleptičnih lastnostih.

V evidenco o izdelanih proizvajalnih specifikacijah vpiše proizvajalec te podatke:

- 1) evidenčno številko specifikacije;
- 2) ime izdelka in njegovo morebitno trgovsko ime;
- 3) datum izdelave proizvajalne specifikacije;
- 4) datum analize sestave izdelka;
- 5) datum začetka proizvodnje po zadnji proizvajalni specifikaciji;
- 6) skupino, v katero spada izdelek po tem pravilniku.

3. člen

Če ni za posamezne izdelke s tem pravilnikom drugače predpisano, morajo imeti vsi izdelki, ki se dajejo v promet v izvirnem pakiranju, na ovoju, posodi ali nalepki deklaracijo s temile podatki:

- 1) ime izdelka in njegovo morebitno trgovsko ime;
- 2) firmo oziroma ime in sedež proizvajalca;
- 3) datum proizvodnje oziroma pakiranja in rok trajanja ali besedilo: »uporabno do«;
- 4) neto količino (maso ali prostornino) izdelka;

5) za med — oznako glede izvora medonosne rastline oziroma drugih njenih medonosnih delov (npr. »cvetlični med« ali »lipov med«) in oznako glede načina dobivanja (npr. »točeni med« ali »med v satju« ipd.);

6) za preparate na bazi medu in drugih čebeljih pridelkov ter za med z dodatki — glavne sestavine izdelka in njihove količine v merskih enotah ali odstotkih;

7) druge podatke, pomembne za potrošnike.

Črke, s katerimi sta natisnjena ime izdelka in firma oziroma ime proizvajalca, morajo biti večje in drugačne od črk, s katerimi je natisnjeno drugo besedilo deklaracije.

4. člen

Če izdelkov ne pakira proizvajalec, morajo biti v deklaraciji navedeni vsi podatki iz 3. člena tega pravilnika, razen podatkov iz 2. točke omenjenega člena, ter firma oziroma ime in sedež organizacije združenega dela, ki je izdelek pakirala.

5. člen

V deklaraciji za uvozni med morajo biti poleg podatkov iz 3. člena tega pravilnika tudi besedilo: »uvozni med«, ime države, iz katere je med uvožen, ter firma oziroma ime in sedež uvoznika.

6. člen

Domači med, ki se meša z uvoznim medom, mora biti deklariran kot »mešan domači in uvozni med«.

V deklaraciji za mešan domači in uvozni med morajo biti navedeni vsi podatki iz 3. člena tega pravilnika ter ime države, iz katere je med uvožen.

7. člen

V deklaraciji za med za predelavo morajo biti besedilo: »med za predelavo« in podatki o odstotku od vrednosti, predpisane v 23. členu tega pravilnika, zaradi usmeritve predelave.

8. člen

Izdelki se dajejo v promet samo v izvornem pakiranju.

9. člen

Za posamična izvorna pakiranja so dovoljeni naslednji odstopki od deklarirane neto količine:

1) za pakiranje do 50 g do 6%;

2) za pakiranje, večje kot 50 g, do 100 g do 3,5%;

3) za pakiranje, večje kot 100 g, do 500 g do 2,5%;

4) za pakiranje, večje kot 500 g, do 1,5%.

Povprečna neto količina 10 naključno izbranih posamičnih izvornih pakiranj mora ustrezati deklarirani masi izdelka, pri čemer znaša mejna vrednost $\pm 2\%$.

10. člen

Po tem pravilniku je izdelke prepovedano obarvati, sladkati in aromatizirati z umetnimi sredstvi, jih konservirati s kemičnimi sredstvi in obsevati z ionizirajočimi ali ultravijoličnimi žarki ter jim dodajati druga kemična sredstva.

11. člen

Izdelki se morajo hraniti oziroma skladiščiti tako, da je zagotovljeno, da se ohrani njihova kakovost.

12. člen

Določbe tega pravilnika so obvezne tudi za individualne proizvajalce.

II. MED

13. člen

Med je po tem pravilniku sladek, gost, kristaliziran, viskozen pridelek, ki ga medonosne čebele delajo iz nektarja cvetov medonosnih rastlin ali iz izločka živih delov rastlin (iglavcev in listavcev), ki ga nabirajo, mu dodajo svoje specifične snovi, ga predelajo in odlagajo v celice satovja, da dozori.

14. člen

Med vsebuje različne vrste sladkorja, predvsem glukozo in fruktozo. Poleg fruktoze in glukoze vsebuje proteine, aminokisline, encime, organske kisline, mineralne snovi, pelod in druge snovi, lahko pa vsebuje saharozo, maltozo in druge polisaharide (vštevši dekstrine).

15. člen

Barva medu je lahko različna in gre od zelo svetlih do temnih odtenkov.

16. člen

Med je lahko tekoče ali kašaste konsistence, delno ali popolnoma kristaliziran.

17. člen

Med se po izvoru medonosnih rastlin ali drugih medonosnih delov rastlin daje v promet kot:

1) sortni med (lipov, akacijev, žajbljev ipd.);

- 2) cvetlični med;
- 3) gozdni med.

18. člen

Med se po načinu dobivanja daje v promet kot:

- 1) med v nezaleženem satju, v katerem je pokritih najmanj 9/10 celic;
- 2) med s kosi nezaleženega satja, v katerem je pokritih najmanj 4/5 celic;
- Masno razmerje med medom in medom v satju mora biti najmanj 1:4;
- 3) točeni med, če je dobljen s centrifugiranjem, praviloma iz nezaleženega satja;
- 4) iztisnjeni med, če je dobljen s hladnim gnetenjem satja;
- 5) topljeni med, če je dobljen s segrevanjem zdrobljenega satja do 50°C.

19. člen

Sortni med po tem pravilniku je pridelek, ki ga medonosne čebele delajo iz nektarja cvetov določene vrste medonosnih rastlin.

Med z imenom določene vrste medonosne rastline mora imeti njen značilni okus in vonj, s tem da prevladuje število pelodnih delcev določene vrste rastline.

20. člen

Cvetlični med po tem pravilniku je pridelek, ki ga medonosne čebele delajo iz nektarja medonosnih cvetov različnih vrst rastlin.

21. člen

Gozdni med po tem pravilniku je pridelek, ki ga medonosne čebele delajo iz medonosnih sestavin z živih delov rastlin (iglavcev in listavcev).

22. člen

Gozdni med se lahko daje v promet kot sortni med, če ima okus in vonj, ki sta značilna za označeno rastlinsko vrsto.

23. člen

Med, ki se daje v promet, mora izpolnjevati te pogoje:

- 1) da vsebuje najmanj 65% reduciranih sladkorjev, računano kot invertni sladkor, razen za gozdni med, ki mora vsebovati najmanj 60% reduciranih sladkorjev;
- 2) da ne vsebuje več kot 5% saharoze; vresjev, negnojev in bodčencev med lahko vsebuje do 8% saharoze, cvetlični med do 5,5% saharoze, žajbljev in rožmarinov med do 8% saharoze, akacijev, sivkin in gozdni med pa do 10% saharoze;

- 3) da ne vsebuje več kot 21% vode;
- 4) da ne vsebuje več kot 0,5% mineralnih snovi, razen gozdnega medu, ki lahko vsebuje največ 1% mineralnih snovi;

- 5) da skupna kislost ni večja kot 40 milimolov kisline na 1000 g;

- 6) da ne vsebuje več kot 0,1% v vodi netopnih snovi, razen iztisnjenega in topljenega medu, ki lahko vsebujeta do 0,5% teh snovi;

- 7) da aktivnost odčitane diastaze po mešanju ni nižja od 8, delež HMF pa ne večji kot 40 mg/kg;

- 8) da pri taljenju kristaliziranega medu ni bil segrevan pri temperaturi, večji kot 50°C;

- 9) da je dozorel v panju;

- 10) da ima okus in vonj (aromo), značilna za med;

- 11) da se ni začel proces vrenja, da ni v stanju vrenja ali da ni povrel;

- 12) da nima tujega okusa in vonja (arome);

- 13) da mu ni dodan sladkor (saharoza) ali drugi izdelki, ki so po konsistenci in sestavi podobni medu;

- 14) da ni dobljen s hranjenjem čebel s sladkorjem ali sladkornimi izdelki in da ni mešan s tako dobljenim medom;

- 15) da ne izvira iz zaleženega satja;

- 16) da ni onesnažen s tujimi organskimi in mineralnimi snovmi, insekti ali njihovimi delci, z zalego, izločki, plesnijo idr.;

- 17) da ni obarvan s kakršnimkoli barvilom;

- 18) da niso dodana sredstva za konserviranje in aromatiziranje;

- 19) da kislost ni umetno zmanjšana.

24. člen

Za industrijske potrebe se lahko daje v promet tudi izdelek z imenom »med za predelavo«.

Med za predelavo je po tem pravilniku pridelek medonosnih čebel, ki ima lastnosti medu iz 13. člena tega pravilnika in izpolnjuje pogoje iz 1., 4., 5., 6., 9. in 11. do 18. točke 23. člena tega pravilnika.

V izdelkih iz prvega odstavka tega člena se sme vrednost saharoze povečati samo za dve številčni enoti od vrednosti, ki je predpisana za določeno vrsto medu (npr. če je za med predpisano največ 5% saharoze, sme biti v tej vrsti medu za predelavo do 7% saharoze, v medu, za katerega je predpisano največ 8% saharoze, pa sme biti v tej vrsti medu za predelavo do 10% saharoze).

Izdelek iz prvega odstavka tega člena sme vsebovati do 25 % vode.

25. člen

Za izdelke, ki ne izpolnjujejo pogojev, predpisanih s tem pravilnikom (med ali gozdni med), ni dovoljeno uporabljati imena »med« ali podobnega imena, ki bi napeljevalo na to, da se izdelek šteje za med.

III. DRUGI ČEBELJI PRIDELKI

26. člen

Drugi čebelji pridelki po tem pravilniku so:

- 1) matični mleček;
- 2) cvetni prah (pelod);
- 3) propolis (čebelja zadelavina);
- 4) čebelji vosek.

1. Matični mleček

27. člen

Matični mleček je po tem pravilniku izloček žlez mladih čebel delavk.

28. člen

Matični mleček je mlečne barve, bolj ali manj goste konsistence, značilnega okusa in vonja. V promet se daje matični mleček, ki je pobran 48 do 50 ur po presajanju ličink, ne sme pa izvirati iz zaprtih matičnikov ali trotovske zalege.

29. člen

Matični mleček se sme dati v promet v izvorni obliki, stabiliziran ali liofiliziran.

30. člen

Ko se matični mleček izloči iz satja, se mora hraniti v temnih, hermetično zaprtih steklenih posodah pri temperaturi $\pm 4^{\circ}\text{C}$.

Rok trajanja pridelka iz prvega odstavka tega člena je eno leto.

31. člen

Ce je matični mleček stabiliziran ali liofiliziran, je njegov rok trajanja do dve leti.

32. člen

Matični mleček mora izpolnjevati tele pogoje:

- 1) da ne vsebuje več kot 70 % vode;
- 2) da vsebuje najmanj 30 % suhe snovi;
- 3) da vsebuje najmanj 11 % proteinov.

2. Cvetni prah (pelod)

33. člen

Cvetni prah je po tem pravilniku pridelek, ki ga čebele delavke nabirajo v naravi, mu dodajo specifično lastno snov in ga oblikujejo v kepice ter spravijo v celice satja.

34. člen

Po načinu dobivanja razlikujemo cvetni prah, ki je nabran z osmukalniki (osmukani cvetni prah), in cvetni prah, ki je izkopen iz celic satja (izkopani cvetni prah).

35. člen

Cvetni prah se daje v promet v izvorni obliki in stabiliziran. Cvetni prah, ki se daje v promet izviren, je lahko v obliki naravnih kepice ali mlet.

36. člen

Cvetni prah, ki se daje v promet, mora izpolnjevati tele pogoje:

- 1) da vsebuje najmanj 92 % suhe snovi;
- 2) da ima značilen okus;
- 3) da ne vsebuje več kot 8 % vode;
- 4) da ni sušen pri temperaturi, višji kot 40°C ;
- 5) da ne vsebuje žuželk ali njihovih delcev, zalege, izločkov in skladiščnih škodljivcev;
- 6) da ni žarek.

37. člen

Cvetni prah se hrani zamešan v medu v temni embalaži, hermetično zaprt in liofiliziran.

3. Propolis (čebelja zadelavina)

38. člen

Propolis je po tem pravilniku čebelji pridelek, ki nastane z mešanjem naravnega čebeljega voska in smolnatih snovi, ki jih čebele nabirajo z listnih popkov lesnatih rastlin.

39. člen

Propolis, ki se daje v promet, mora izpolnjevati tele pogoje:

- 1) da vsebuje najmanj 35 % snovi, ki se ekstrahirajo z alkoholom;
- 2) da ne vsebuje katrana in njemu podobnih spojin oziroma katranskih smol;
- 3) da ne vsebuje mehanskih nečistoč in ostankov čebel.

4. Čebelji vosek

40. člen

Čebelji vosek je po tem pravilniku pridelek voščenih žlez čebel, ki ga uporabljajo za izdelavo satja.

Kakovost čebeljega voska ureja jugoslovanski standard Čebelji vosek — JUS E.E.1.022.

IV. PREPARATI NA BAZI MEDU IN DRUGIH ČEBELJIH PRIDELKOV TER MED Z DODATKI

41. člen

Preparati na bazi medu in drugih čebeljih pridelkov so po tem pravilniku mešanice medu z drugimi čebeljimi pridelki (matičnim mlečkom, cvetnim prahom ali propolisom) ali medsebojne mešanice drugih čebeljih pridelkov, katerih kakovost ureja ta pravilnik.

Med z dodatki je po tem pravilniku mešanica medu z živili, kot so: sadje, sadni in zelenjavni izdelki, mlečni izdelki, kakaovi izdelki, margarina, rastlinski dodatki idr. Med z dodatki mora vsebovati najmanj 60% medu glede na gotov izdelek.

Dodajanje drugih čebeljih pridelkov medu se ne šteje za obogatitev njegove sestave.

Za izdelke iz tega člena mora proizvajalec obvezno predpisati proizvajalno specifikacijo.

V. METODE ZA KONTROLO KAKOVOSTI MEDU IN DRUGIH ČEBELJIH PRIDELKOV

42. člen

Metode, po katerih se kontrolira kakovost medu in drugih čebeljih pridelkov, so:

- 1) metode jemanja vzorcev;
- 2) metode fizikalnih in kemičnih analiz.

Metode iz prvega odstavka tega člena so objavljene skupaj s tem pravilnikom in so njegov sestavni del.

43. člen

Metode jemanja vzorcev medu in drugih čebeljih pridelkov določajo postopke in načine jemanja vzorcev, na katerih se kontrolira kakovost teh izdelkov.

44. člen

Metode fizikalnih in kemičnih analiz medu in drugih čebeljih pridelkov določajo pogoje in postopke fizikalnih in ke-

mičnih analiz izdelkov, da bi se preverila kakovost.

45. člen

Vsi reagenti, ki se uporabljajo za kemične analize izdelkov, na katere se nanaša ta pravilnik, morajo imeti predpisano analitično čistoto, voda pa mora biti destilirana.

46. člen

Natančnost določanja z metodami fizikalnih in kemičnih analiz po tem pravilniku se ugotavlja po načelih analitične prakse in se izraža kot relativni odklon od povprečja, dobljenega na podlagi rezultatov najmanj dveh vzporednih določanj. Dopustna razlika med rezultatom dveh posamičnih določanj, ki ju opravi vzporedno ali takoj eno za drugim na istem vzorcu z isto metodo v enakih pogojih in v istem laboratoriju isti analitik, mora biti v mejah predpisane metode, če je to določeno s tem pravilnikom.

1. Metode jemanja vzorcev

47. člen

Vzorci medu in drugih čebeljih pridelkov se jemljejo:

- 1) v proizvodnji — iz proizvodnih partij;
- 2) v prometu — iz embalažnih enot pošiljke.

48. člen

Vzorci izdelkov po tem pravilniku mora jemati strokovna oseba.

49. člen

Vzeti vzorec za analizo mora predstavljati povprečno sestavo celotne količine izdelka, od katerega je vzet.

50. člen

S proizvodno partijo je po tem pravilniku mišljena ustrezna količina istovrstnih izdelkov, proizvedena istega dne, ustrezne prostornine, z obvezno identifikacijsko oznako.

Z embalažnimi enotami medu in drugih čebeljih pridelkov so mišljene določene količine istovrstnih izdelkov, pakirane v posamična pakiranja ustrezne mase, z obvezno identifikacijsko oznako. Embalažne enote so lahko zapakirane v zbirna transportna pakiranja, za katera veljajo določbe tega pravilnika.

S pošiljko je mišljena istočasno dobavljena količina istovrstnih izdelkov v posamičnih in zbirnih pakiranjih, ki se dajejo v promet.

51. člen

Vzorec za analizo izdelka sestavljajo najmanj tri enake embalažne enote vsega vzetega vzorca, pri čemer morajo biti te enote enake po sestavi in po prostornini.

52. člen

O jemanju vzorcev izdelka mora strokovna oseba, ki vzame vzorec za analizo, sestaviti zapisnik, v katerega vpiše podatke, pomembne za rezultat analize:

kraj, datum in čas, ko je vzorec vzet, namen, za katerega je vzorec vzet, vrsto in količino izdelka, od katerega je vzet, število posamično vzetih vzorcev in količino skupaj vzetega vzorca, identifikacijske oznake in količino vzorca, ki se pošilja v analizo.

Zapisnik podpišeta strokovna oseba, ki vzame vzorec, in predstavnik organizacije združenega dela.

(Nadaljevanje prihodnjič)

DOLOČANJE VRSTE MEDU

Zaostrene razmere na svetovnem trgu z medom, ki trajajo že nekaj let, so se v letu 1985 še bolj zaostrele, saj je ponudba raznih vrst kvalitetnega medu velika. Največja ponudnica zelo kvalitetnih vrst medu je Kitajska, povrh pa je konkurenčna tudi s ceno.

O prevzemu in ocenjevanju medu smo natančneje že govorili v Biltenu hp Medex št. 4, 1983. Jasno smo povedali, da je zahodni konvertibilni trg neizprosni in da se slepi, kdor misli, da imajo zahodni porabniki naš jugoslovanski med posebej ali izjemno v čisljih. Dokaz je že to, da najdemo med različnim blagom, ki ga tujci vračajo jugoslovanskim izvoznikom, tudi med.

Res je sicer, da hp Medexu kupci še niso zavrnila nobene izvožene pošiljke medu, ker kupcu poslani vzorec zmeraj ustreza medu, ki je pripravljen za izvoz in nato tudi dobavljen.

Od lanske letine nam do zdaj ni uspelo izvoziti večjih količin gozdnega in akacijevega medu, predvsem zato, ker mikroskopska slika vsebnosti cvetnega prahu ne ustreza merilom zahodnih uvoznikov. Gozdni med ima poleg tega tudi premočan okus po lipovi mani.

Pravilnik o kakovosti medu in drugih čebeljih pridelkov ter o metodah za kontrolo njihove kakovosti, ki je

izšel v Uradnem listu SFRJ št. 4 z dne 1. 2. 1985, med drugim zelo natančno in strogo določa postopek za ocenjevanje medu. Pravilnik med drugim določa, da mora imeti med z imenom neke medovite rastline njen značilni okus in vonj in da morajo v njem prevladovati pelodni delci te rastline.

Ravno mikroskopska slika pelodnih delcev je eno od bistvenih meril za določanje vrste medu. Normativi za določanje vrste medu, ki jih je sprejel delavski svet hp Medex, se ravna po že omenjenem jugoslovanskem pravilniku in normativih, ki veljajo na zahodnem trgu.

Omenimo samo nekatere od teh normativov:

čisti kostanj: najmanj 90 odstotkov kostanjevega cvetnega prahu;

čisti žajbelj: najmanj 20—30 odstotkov žajbljevega cvetnega prahu;

čista akacija: najmanj 20—30 odstotkov akacijevega cvetnega prahu;

čista lipa: najmanj 20—30 odstotkov lipovega cvetnega prahu;

čisti dalmatinski: najmanj 10—20 odstotkov rožmarinovega ali sivkinega cvetnega prahu.

Vrste medu, ki izvirajo iz gozdnih man, praktično ne bi smele imeti signifikantne mikroskopske slike cvetnih pelodov. To velja predvsem za hojev med, v katerem dopuščamo naj-

več 5 odstotkov kostanjevega ali kakega drugega cvetnega prahu.

Vsi vemo, da je bila letina 1984 v znamenju mešanih vrst medu, ravno tako pa tudi vemo, da velika večina čebelarjev sortnih vrst medu ne toči pravočasno, to je takoj po koncu neke paše ali pred selitvijo čebel na naslednjo pašo. Med čebelarji je še veliko takih, ki iztočijo poleg medu iz medišča tudi vse medene sate iz ploskav ali pa vsaj nekaj od njih. Vemo torej, kje so napake pri točenju medu

in kdaj jih delamo, zato jih moramo odpraviti.

Ko bomo v hp Medexu prevzemali letošnje pridelke, zlasti med, se bomo natančno držali sprejetih normativov, saj nam že samo položaj na svetovnem trgu z medom narekuje skrajno strogo. Poleg tega visoke obrestne mere za najeta obratna sredstva ne prizanašajo nikomur in tudi nas silijo k gospodarnemu poslovanju.

DE Kooperacija
Boris Slavec

CVETNI PRAH OSMUKANEC

1. PRIDOBIVANJE

Cvetni prah osmukanec pridobivamo s posebno napravo — osmukalnikom. Osmukalnik moramo namestiti tako, da z osmukalno mrežo, ki je glavni del osmukalnika, zagradimo vhod v panj. Tako prisilimo čebele, da se, ko se vračajo s paše, prevlečejo skozi osmukalno mrežo in si na njej osmukajo koške obnožine z nožic. Koški padajo skozi sejalno mrežo v predstavljeni predalček.

V rabi so osmukalniki najrazličnejših izvedb. V tem pogledu je posebno zahteven naš AZ panj, kajti zaradi raznovrstno izdelanih pročelij in vhodov ni mogoče izdelati tipskega osmukalnika za vse AZ panje. Boljši v tem pogledu je nakladni panj, pa tudi pri njem so že v rabi različni osmukalniki. Zato bo najbrž trajalo še precej časa, preden bomo dobili res dober, vsestransko uporaben osmukalnik.

Nobeden, tudi najboljši osmukalnik čebelar ne osmuka toliko cvetnega prahu, da bi to škodilo razvoju družine, pa čeprav bi bil nameščen vso sezono. Obstojče izvedbe osmukalnikov prestrežejo le 10 do 15 odstotkov obnožine (največ 5 do 8 kg od 40 do 50 kg), vse drugo uspe čebelar pretihotapiti v panj. Pri tem so posebno spretne in previdne starejše nabiralke, ki znajo pretihotapiti skozi osmukalno mrežo tudi največje koške obnožine. Manjših koškov pa si ne osmuka nobena čebela. Tako kot z rednim odvzemanjem obnožinskih satov tudi s pridobivanjem osmukanca spod-

bujemo čebele k večjim donosom cvetnega prahu. Praksa je pokazala, da imajo panji, v katerih pridelujemo osmukanec, po navadi večje zaloge obnožinske hrane kot drugi. Zato je pri pridelovanju osmukanca odveč strah, da bo to bistveno škodilo razvoju družine oziroma okrnilo druge pridelke.

Zaradi različne kakovosti cvetnega prahu osmukanca, pridobljenega z različnih obnožinskih paš, je treba že zdaj, še bolj pa v prihodnje pridobivati sortno čim čistejši osmukanec. Ob nekaterih močnejših obnožinskih pašah, kot je pravi kostanj, sortnega osmukanca ne bo težko pridobivati, ker med tako pašo skoraj vse družine nabirajo na enem cvetju. Med močno obnožinsko pašo, ko cveti hkrati po več rastlin, se po navadi dogaja, da nabira ena družina izključno na eni vrsti, druga na drugi, tretja na tretji itd. Tako dobimo v predalčkih več ali manj čisto sorto osmukanca, potrebno ga je le sproti pobirati, ga sortirati in spravljati vsakega posebej v posebno vrečko. Če bi radi pridobili sortni osmukanec z rastline, na kateri sicer čebele ne nabirajo rade, ali če hočemo, da bodo vse družine nabirale na isti rastlinski vrsti (npr. oljni repici), potem moramo čebele usmeriti z dresuro. Zvečer premažemo mreže oziroma brade osmukalnikov z zmečkanimi cvetovi in listi rastline, na katero hočemo usmeriti čebele, ali pa jim kako drugače vsilimo v panj vonj po njej (pomešamo med krmno, če zvečer krmimo).

Pred novo čebelarsko sezono bi radi napisali nekaj opozoril pridelovalcem

cvetnega prahu osmukanca, saj se vse več čebelarjev odloča za nastavitve osmukalnikov.

Pri pridobivanju osmukanca moramo biti posebno previdni, saj je možnost, da vanj prodre vlaga, izredno velika — vlaga pa je pelodov najhujši sovražnik. Nabrani pelod že sam vsebuje do 20 odstotkov vode, če pa se pridruži še rosa ali dež, se bo pelod hitro pokvaril. Vlažni pelod tudi hitro plesni, plesniovost pa je nevarna za človeški organizem in lahko povzroči močne krče v prebavilih. Predalček, v katerem se nabira cvetni prah, naj bo iz lesa in ne iz pločevine, kajti ta se rada orosi in s tem še pospešuje kvarjenje peloda. V osmukalnikih je bolje uporabljati plastične mreže kakor kovinske, ker te rade rjavijo, to pa spet škodi kvaliteti cvetnega prahu.

Zbranega cvetnega prahu ne puščamo predolgo v predalčku, ob bogatih donosih ga pobiramo vsak dan.

Poleg bogate obnožinske paše povečuje donos tudi množina zalege v panju. Tako lahko čebelarji, ki se intenzivno ukvarjajo s pridobivanjem cvetnega prahu, s krmljenjem povečajo množino zalege v panju in s tem zboljšajo pridelek. Koristno je, da čebelarji skrbijo za selekcijo družin, ki rade nabirajo cvetni prah.

Ker si želimo sortno čim bolj čistega osmukanca, predlagamo čebelarjem, naj

se posebej pripravijo za pridobivanje kostanjevega cvetnega prahu. Pri tako močni obnožinski paši, kot je kostanjeva, ne bo težko pridelati sortnega osmukanca.

2. HRANJENJE IN ODPREMA OSMUKANCA

Cvetni prah, nabran z osmukalniki, moramo čim bolj osušiti; za nekaj dni ga razprostremo po gosti mreži, postavljeni v senčnem in suhem prostoru in na prepihu. Med sušenjem cvetni prah večkrat presejemo, in sicer najprej skozi redkejšo mrežo, na kateri ostanejo večje primesi, kot čebele, semena trav, cvetni listi in podobno, nato pa še skozi gostejšo, na kateri ostanejo še koški cvetnega prahu, prah pa izpade.

Osušeni in presejani cvetni prah hranimo in odpremljamo v polivinilastih vrečah. Do odpreme jih postavimo v temen prostor s kletno temperaturo. Seveda pa je najbolje nabrani cvetni prah čimprej odpremiti.

Opozarjamo čebelarje, da bomo cvetni prah osmukanec pri odkupu razvrščali po kakovosti, preveč vlažnega peloda pa sploh ne bomo odkupovali.

Cvetni prah osmukanec prevzemamo vsak dan razen sobote v našem skladišču v Ljubljani, Linhartova 49/a.

OBVESTILO

Vse čebelarje obveščamo, da v letošnjem letu odkupujemo med v satju samo od naših organiziranih čebelarjev (delavcev na domu, kooperantov, pogodbenih čebelarjev), in sicer samo pogodbeno dogovorjene količine.

Ravno tako vas obveščamo, da pospešeno odkupujemo vse količine cvetnega prahu, ki ustreza specifikaciji JUS in internim kriterijem hp Medexa. Organizirane čebelarje hp Medexa naprošamo, naj izpolnijo dogovorjene obveznosti glede oddaje cvetnega prahu v letošnjem letu.

Čebelarje obveščamo, da zaradi neugodnih vremenskih razmer zamujamo pri dobavljanju matic in matičnikov, in prosimo naročnike za razumevanje.

Vplačila za matice in matičnike sprejemamo še naprej.

V primeru, da naročnikom plačnikom matic in matičnikov ne bomo dobavili do konca vzrejne sezone, jim bomo vplačana sredstva vrnili brez obresti.

Zaradi velikih zalog čebeljega voska do nadaljnjega odkupujemo samo pogodbene količine od naših organiziranih čebelarjev.

Za podrobnejše informacije se obrnite na DE Kooperacijo ali na poslovalnici s čebelarским materialom.

DE-Kooperacija
Boris Slavec

ITALIJANSKA ČEBELA V SVETU

CARLO VIDANO

Povzetek

Apis mellifera ligustica nas zanima predvsem zaradi posebnosti v svoji zgodovini in genetiki. Leta 1806 jo je opisal markiz Massimiliano Spinola na podlagi primerkov družine čebel na tassarolskem ozemlju (včasih v Liguriji, danes pa v Piemontu). Opisani primerki (1 matična, 1 trot in 3 delavke) so shranjeni v Spinolovi kolekciji, ki je v muzeju in inštitutu sistematične zoologije na torinski univerzi. *Apis mellifera ligustica* je kozmopolit in je znana povsod kot italijanska ali ligurska čebela. Razširili so jo v ZDA in Argentini, v Avstraliji pa so ji namenili rezervat. Čeprav kaže, da ji ugaja toplo podnebje, je na hladnem Finskem popolnoma izrinila *Apis m. mellifera*. V zadnjem času so jo začeli ceniti tudi na Kitajskem.

Naravne ekološke razmere so bile odločilnega pomena za evolucijo ter za specifične lastnosti čebel medaric Toda s človekovim posredovanjem se je, kot je značilno tudi za druge biološke skupine, spremenil njihov genotip in fenotip. Že v prazgodovini se je človek naučil izkoriščati čebele zaradi medu. O tem priča jamska risba iz sedmega tisočletja pred našim štetjem v bližini Valencie v Španiji. Vendar je človek začel vplivati na geografsko porazdelitev in križanje domačih čebel (*Apis mellifera* Linné) šele po emigraciji iz Starega sveta in s prehodom s »primitivnega« na racionalno čebelarstvo.

V rodu *Apis* je tudi *A. cerana* ki ima različne geografske podvrste. Še vedno živi le v južni in vzhodni Aziji: od Indije do Kitajske in od Jave do Japonske. V nasprotju z njo pa so nekatere izmed mnogih podvrst *A. mellifere* znane po razgibani porazdelitvi zunaj meja svojega matičnega ozemlja. Gre predvsem za tiste podvrste, ki so se v čebelarstvu izkazale zaradi ekonomskih prednosti. Za njimi pa ne zaostajajo biološke prednosti (krotkost značaja, velika rodovitnost, težnja k manjšemu rojenju itd). Večinoma se kažejo z ekološkimi abiotičnimi (ugodne klimatske in hidrološke razmere) in biotičnimi faktorji (pomembni medoviti viri). Čeprav je videti, da so

te podvrste čebel danes razširjene po vsem svetu, so pred XVI. stoletjem živele le v Starem svetu. Orientacijske sheme apidološke sistematike kažejo, da se podvrste *A. mellifere*, kar zadeva Stari svet, delijo predvsem v 3 glavne geografske skupine: evropsko, orientalsko ali azijsko in afriško skupino.

Sistemska slika najpomembnejših skupin glede na ekonomski pomen in geografsko porazdelitev lahko povzamemo takole:

1. Evropska skupina:

— *A. mellifera* L., temna čebela. Matična dežela je severno in zahodno od Alp v Evropi, včevši centralno Rusijo.

— *A. m. ligustica* Spinola, italijanska čebela. Matična dežela je Italija brez Sicilije.

— *A. m. carnica* Pollmann, kranjska čebela. Matična dežela je jugovzhodni del Alp in srednji Balkan.

2. Azijska ali orientalska skupina:

— *A. m. caucasica* Gorbatschev, kavkaška čebela. Matična dežela so visokogorske kavkaške doline.

3. Afriška skupina:

— *A. m. adansonii* Latreille, afriška čebela. Matična dežela je jugozahodni del Afrike.

Zgoraj našete podvrste *A. mellifere* so imele in imajo še vedno velik pomen na področjih, kjer so se diferencirale (oz. razvijale). Naselile so se tudi zunaj matičnih dežel, predvsem pa je k njihovi razširitvi prispeval človek ob kolonizaciji Novega sveta (Amerika, Avstralija).

A. m. ligustica je opisal nadarjeni in radovedni ligurski znanstvenik Massimiliano Spinola v svojem prvem entomološkem delu leta 1806. Na devetih straneh opisa in razprave je pokazal na glavne razlike med matično in delavko. Obenem je tu komentiral spoznanja raznih avtorjev (Linné, Réaumur, Della-Rocca, Latreille), ki so se nanašala na druge vrste čebel.

Tassarolo, danes občina v provinci Alessandria, je entomologom znan po istoimenskem gradu, v katerem je mar-

kiz M. Spinola raziskoval žuželke. Zdelo se je, da je svoboden, vendar je tu živel kot politični izgnanec. Poimenovanje A. m. ligustica izvira iz časa, ko je Tassarolo pripadal Liguriji in ne Piemontu. Tu naj še enkrat omenimo, da so opisani primerki A. m. ligustice shranjeni v muzeju in inštitutu sistematične zoologije na torinski univerzi, v Spinolovi kolekciji. Morfološke lastnosti A. m. ligustice so jasno razvidne na primerkih, ki jih je pripravil Spinola.

Sedaj je A. m. ligustica splošno znana kot italijanska čebela. Vendar je bila v času, ko je bila opisana (1806), njena geografska porazdelitev neznana. Pretekla so desetletja, preden se je dokončno izoblikovala italijanska apidološka slika. Današnji sistemski zemljevid (še vedno osnovan predvsem na fenotipskih opažanjih, ne pa na genotipskih zagotovilih) kaže, da je A. m. ligustica porazdeljena po celotni polotoški Italiji in po Sardiniji. Zaradi nenehnega uvoza matic je A. m. ligustica zastopana tudi na Siciliji, kjer pa je obilo križanih populacij zaradi lokalne A. m. sicule grasse, ki verjetno izvira iz severnoafriške A. m. intermissee Buttler Reepen. Križanci pa so tudi na meji Italije z Jugoslavijo (kjer prevladuje A. m. carnica) in v alpskih dolinah na meji z Avstrijo in Francijo (kjer je razširjena A. m. mellifera). Križanj med A. m. mellifero in A. m. ligustico je precej v Liguriji, v provincah Imperi in Savoni. Spinola sicer križanja ni omenil, vendar problema ni prezrl, saj je pisal o navzočnosti populacij z vmesnimi lastnostmi v okolici Genove.

Natančen kronološki opis prenosa različnih skupin A. mellifere iz Starega sveta v Ameriko in Avstralijo je nemogoč. Vendar lahko rečemo, da se je ta selitev začela vsaj 200 let pred opisom A. mellifere (leta 1758). Okoli leta 1530 so prenesli čebele iz Portugalske v Brazilijo. Uvoz čebel v Srednjo, Južno in Severno Ameriko iz Evrope se je nadaljeval v istem stoletju. Vendar imamo podrobna pričevanja o uvajanju čebel v Severno Ameriko šele iz leta 1638. V Kalifornijo so prenesli čebele šele okrog 1850. leta, se pravi kasneje kot v Avstralijo (1822) in na Novo Zelandijo (1842). Verjetno je šlo v večini primerov za A. m. mellifero ali temno čebelo. A. m. ligustica, označena kot rumena čebela ali italijanska čebela, je prišla v ospredje šele po letu 1850. v Argentino so jo prenesli leta 1855, v ZDA leta 1859 in v Avstralijo leta 1884.

V manj kot stoletju je A. m. ligustica postala nepogrešljiva v čebelarstvu mnogih dežel. K njenemu uspehu in razširjenosti so gotovo veliko prispevali sposobni gojitelji matic iz okolice Bologne. Zemljevid geografske porazdelitve ne obstaja, vendar si ga lahko približno zamisljamo na podlagi osebnih informacij (veči del zbranih med študijskimi potovanji) in na podlagi informacij, zbranih na mednarodnih kongresih in simpozijih Apimondie.

Italijanska čebela oz. A. m. ligustica je kozmopolit, vendar v Starem svetu ni imela uspeha. Iz Italije, kjer še vedno neizpodbitno prevladuje, so jo večkrat prenesli v različne evropske dežele. Ocenili so jo odobravajoče, pa tudi kritično. Dokončno se ni uveljavila zaradi ekoloških razmer in konkurence. Severno in zahodno od Alp dela bolje A. m. mellifera, na balkanskem in karpatskem ozemlju A. m. carnica, v Rusiji pa prevladujejo avtohtone skupine, med katerimi je prva A. m. caucasica. Ostane le še osamljeni in malo znani primer Finske. Tja so, pomagaje si z naprednimi tehnologijami, poslali večina termofilno A. m. ligustico. Ta je skoraj neopazno popolnoma nadvladala severno A. m. mellifero in dala zelo spodbudne rezultate (Vidano, 1974). Tudi v Afriki je, ravno tako kot v Rusiji, obilo avtohtonih skupin, ki že tisočletja živijo na raznih ozemljih. Te čebele ovirajo uvajanje evropskih skupin čebel. Take poskuse so izvedli predvsem v severni Afriki. Med njimi velja posebej omeniti poskus uvajanja A. m. ligustice v Libijo. Kljub ogromnim vloženim sredstvom za odlične družine, ki so jih v zadnjem desetletju prepeljali z letali, so rezultati videti neznatni, čeprav bi tu z ekološkega vidika pričakovali, da bo libijsko ozemlje imelo prednost pred Finsko.

V Evropi (brez ZSSR) je čebelarstvo večidel statično. Vendar doživlja čebelarstvo še velik razmah in razvoj na raznih ozemljih Novega sveta, na katera so čebele vpeljali šele pred nekaj stoletji ali desetletji. V Amerikah so bile pomembne najbolj obče evropske čebele: A. m. mellifera, A. m. carnica, A. m. caucasica in A. m. ligustica. Z napredkom industrijskega čebelarstva se je povsod uveljavila A. m. ligustica. V severni Ameriki, kjer je v ZDA in Kanadi skupaj 5 milijonov čebeljih družin, lahko rečemo, da so posebno ugodne razmere za A. m. ligustico dozelele predvsem v ZDA. V Latinski Ameriki, ki ima ravno tako okoli 5 milijonov čebe-

ljih družin, je *A. m. ligustica* pomembna za industrijsko čebelarstvo. Velik del panjev, obiskanih v času mednarodnih kongresov o čebelarstvu v Argentini (Vidano, 1973) in Mehiki (Vidano, 1981), je bil naseljen z italijansko čebelo.

Znatnejši zapleti na genetskem področju so se za evropske čebele, gojene v Južni Ameriki, začeli leta 1956, ko se je začela nezadržna invazija afriške čebele, na začetku klasificirane kot *A. m. adansonii*. Križanja v vrsti *A. mellifera* lahko potekajo med podvrstami, ki so naseljene na istem območju, ali pa jih povzroči človek. Apidološka literatura je s primerom »afrikanizacije« ali t. i. »brazilske čebele« razkrila tematiko, ki nenehoma preseneča, predvsem zaradi dvomljivih posegov človeka, pravega nosilca odgovornosti za to dogajanje. Iz nekaj rojev afriške čebele, uvožene kot *A. m. adansonii*, vendar kasneje označene kot *A. m. scutellata* Lepelletier (mogoče še vedno ne dokončno), se je razvila odmevna ekološka nesreča, ki se je razširila iz države Sao Paulo (Brazilija). Vrnitev na čebelarstvo, osnovano na čebeli *A. m. ligustica* ali kaki drugi evropski čebeli, je zdaj otežena na ogromnih ozemljih Južne Amerike, kjer živijo polkrižanci »brazilske čebele«.

Vgnezenja slavnih evropskih čebel v Avstraliji so potekala brez hrupa. Tam je čebelarstvo dokaj mlado, saj se je začelo pred nekaj več kot petdesetimi leti. Na 26. mednarodnem čebelarstem kongresu, ki je bil 1977. leta v Adelaidi (Avstralija), so ugotovili, da sta *A. m. caucasica* in *A. m. carnica* še vedno upoštevani. Celotno *A. m. mellifera*, katere padeč so zaznali na več področjih Novega in Starega sveta, je v Avstraliji dobila primerno priznanje: ustanovitev nove rezerve, poimenovane »tarraleach bee«, na tasmanškem ozemlju za genetsko zaščito temne čebele.

Neka druga rezerva, najstarejša na apidološkem področju, je v Avstraliji stara že okoli 100 let. Posvečena je italijanski čebeli oz. ligurski čebeli. Sedež te rezerve je ves otok Kangarov, na katerega po naselitvi *A. m. ligustice* leta 1884 niso več naseljevali pomembnejših podvrst čebel. Otok Kangarov so določili za rezervat ligurske čebele septembra 1885. leta. Danes je tam 300 panjev s tem znanim rodом čebel. Specialisti sistematične apidologije so odkrili, da so te čebele še »čista rasa«, da tu ni prišlo do križanja, in to zaradi osamitve. Predstavljajo dragocen ostanek

ligurijske čebele, ki je živel v Italiji pred 100 leti (Vidano, 1977).

Avstralija ima lastne vire in potencialne velike čebelarске dežele, vendar ima trenutno le nekaj več kot pol milijona panjev. Ko ne bi bilo nekaterih specifičnih problemov, vezanih predvsem na nomadske naključne aktivnosti, in ko ne bi bilo oceana, bi moralo evropsko čebelarstvo ocenjevati konkurenčno avstralsko z večjo previdnostjo. Ima namreč veliko prednost, saj lahko računa z velikimi, skorajda čudežnimi viri medu (predvsem evkaliptus) in osupljivo dobrimi pridelki.

Informacije o razdelitvi *A. mellifere* po azijskem delu Starega sveta so pomanjkljive ali skoraj neverjetne. Že od 23. mednarodnega čebelarskega kongresa, ki je bil leta 1971 v Moskvi, je znano, da je na različnih evropskih in azijskih ozemljih ZSSR okoli 10.000.000 čebeljih družin, podvrst *A. mellifere* (Vidano, 1972). Na mednarodnem čebelarstem kongresu, ki bo letos na Japonskem, je pričakovati zanimiva odkritja o azijski sistematični rodu *Apis*. Podoba obsežnih območij jugovzhodne Azije, naseljene izključno z *A. cerano* in divjima *A. dorsato* in *A. floreo*, ni več aktualna. Presenečenje prihaja iz ogromne Kitajske, kjer se je ob avtohtoni *A. cerani*, s tremi milijoni čebeljih družin uveljavila tudi *A. m. ligustica* z ravno tako tremi milijoni družin. Kitajci pripisujejo veliki napredek svojega čebelarstva prav italijanski čebeli, saj so imeli že več manj uspešnih poskusov z različnimi podvrstami *A. mellifere*.

Novice o pomenu *A. m. ligustice* pri uveljavljanju kitajskega čebelarstva v svetu so sveže: pisec (Vidano) jih je dobil na študijskem potovanju po LR Kitajski od 8.—29. 9. 1983 (Vidano, 1984). Letni pridelek medu na Kitajskem je dosegel 100.000 ton prav zaradi donosnosti italijanske čebele. Vsak profesionalni čebelar je odgovoren za trideset panjev, vendar je prinosen, če letno pridelava okoli 70 kilogramov medu na panj. Najboljše čebelarji pridobivajo tudi matični mleček, v celoti dvesto ton letno. Vse to da *A. m. ligustica* in vse gre v izvoz. Kitajski med in matični mleček vzbujata zanimanje, pa tudi nezaupanje. Zavedati se moramo, da Kitajska čebelarških pridelkov ne porabi, ampak jih izvažata za dragoceno valuto. Odgovorni za kitajsko čebelarstvo se z olajšanjem spominjajo težav z *A. m. ligustico*, do katerih je prišlo v petdesetih letih zaradi psiholoških težav, povezanih z nadomestitvijo

lokalne A. ceranee, in kasneje, po letu 1959, zaradi zapleta z nepredvidenim vznemirjenjem zaradi Varroa jacobsoni.

Že večkrat mi je prišlo na misel, da bi posvetil nekaj vrstic italijanski čebeli, in to zaradi različnih vzrokov. Do zdaj sem odlašal, saj so bili dogodki v zvezi z njo premalo zanimivi. Po vrnitvi s Kitajske pa sem bil prisiljen, da o njej kaj napišem. V tej ogromni vzhodni deželi, domovini A. cerane, se je čebelarstvo v

nekaj desetletjih popolnoma spremenilo, ker so sprejeli in uveljavili eno vrsto čebel. Presenečenje zame je bilo res zelo veliko zaradi velikega števila družin in velikega pridelka medu in matičnega mlečka. Čebelarji svet nmareč do zdaj ni upošteval, da je čebela, ki jo gojijo na Kitajskem in je podlaga za tak napredek čebelarstva, prav A. m. ligustica.

L' Apicoltore. Prevod Sergej Pušnar

POSEBNOSTI ČEBELARJENJA V NEMŠKI DEMOKRATIČNI REPUBLIKI

Ceprav smo o čebelarstvu in čebelarjenju v vzhodnoevropskih socialističnih državah v našem glasilu že kar dosti pisali, je bilo o razmerah v NDR doslej komaj kaj vedeti.

Prav na tem območju pa je v drugi polovici prejšnjega stoletja čebelaril znameniti čebelarski novator (panj s satniki, deviška rodnost matice itn.), strokovni predavatelj in pisatelj Jan Dzierzon, ki je močno vplival na razvoj tamkajšnjega čebelarstva. Zato naj na kratko informiramo bralce o čebelarstvu in čebelarjenju v tej deželi.

Tamkajšnje čebelarstvo temelji pretežno na ljubiteljskem čebelarjenju in je v tem pogledu na moč podobno slovenskemu. Od 550 tisoč čebeljih družin jih je v rokah individualnih čebelarjev kar 520 tisoč. Poprečno pride 11 panjev na čebelarstvo. Čebelarijo v panjih, ki so po razsežnostih podobni našim AZ panjem. Značilno je, da tako ljubitelji kot poklicni čebelarji v družbenem sektorju čebelarijo s kranjsko čebelo, in sicer treh domačih linij. Pravijo, da se morajo za uspeh zahvaliti prav tej čebeli in da se poskusi z drugimi rodovi niso obnesli in uveljavili.

Zadnja leta na veliko prevažajo svoje čebele na ustreza pasišča, seveda po poprejšnjem dogovoru. Razpored pasišč urejajo s centralnim planom za vsa območja države. Dogovore izvajajo s čebelarskimi združenji. Ti dogovori določajo potrebno število čebeljih družin na posameznih pasiščih, rok za dovoz in odvoz družin zaradi uporabe herbicidov in insekticidov, odškodnino za prevoz in opravevanje. Višina odškodnine je različna: za pripeljanih 8 družin na ha površin rdeče detelje znaša, npr., 20 mark, v sadovnjakih pa za 4 družine 50—75

mark. Poprečni donos medu je 25 kg, pri čebelarjenju na mestu (brez prevažanja) pa 14—15 kg.

Zelo veliko pozornost posvečajo vzreji plemenitih matic. V državi imajo 50 izoliranih mest za opravevanje; prečnik izolacije je 4—7 km. Mimo tega imajo plemenilno postajo za matice na otoku v Baltiškem morju, ki je oddaljen od celine 12 km. Zadnja leta namenjajo še posebno skrb selekciji z umetnim osemnjenjem, ki ga opravljajo v znanstvenoraziskovalnem inštitutu. Odbirajo najplodnejše matice. V ta namen ima inštitut lastna pasišča s 700 družinami, in sicer na treh kooperativnih raziskovalnih mestih, poleg tega pa še na 13 pasiščih državnih in kooperativnih gospodarstev. Matice rekordnih družin prodajajo za ceno do 100 mark.

V NDR se tako kot v drugih evropskih državah ubadajo z zajedavcem varoo. Glede na napadenost je država razdeljena na dva dela: na jugozahodni, kamor je zajedavec prodril najprej in katastrofalno pustošil po tamkajšnjih čebelnjakih oziroma pasiščih, in severozahodni, kjer napadenost ne presega 10%. Prevažanje čebel z enega območja na drugo je dovoljeno samo pod strogim veterinarskim nadzorstvom. Napadene čebele zdravijo z mravljinčno kislino in biološkimi prijemi.

Organizacije čebelarjev so bistveno drugačne kot drugod po Evropi. Čebelarji delujejo v okrožnih in rajonskih organizacijah, ki sestavljajo vsedrjavno združenje vrtnarjev in gojiteljev malih živali. V tem združenju imajo čebelarji 18-člansko komisijo, ki jo sestavljajo veterinarski delavci, selekcionarji, delavci znanstvenoraziskovalnih postaj in čebelarji praktiki. Ta komisija usmerja če-

belarsko dejavnost 34.000 ljubiteljev čebel, pomagajo pa ji rajonske in okrožne komisije. Zato čebelarji tudi nimajo lastnega glasila, ampak skupno, izdaja pa ga združenje vrtnarjev in gojiteljev malih živali. Časnik namenja največ prostora čebelarstvu ter je odlično urejevan in oblikovan.

Zaradi prizadevanj in podpore oblasti sta se v zadnjih letih povečala tako število čebelarjev kakor pridelek čebel. Leta 1981 je znašal odkup medu 3100 ton, že leta 1983 pa je narasel na 6700 ton. Redna dotacija družbenih sredstev ima pač svoj učinek. Med ima tudi enotno ceno, in sicer od 14 do 35 mark za kilogram, odvisno od vrste medu; kg propolisa stane 75 mark, kg voska pa 30 mark.

Profesionalne čebelarske kadre usposablja po končani srednji šoli v okviru sistema profesionalno-tehničnih polje-

delskih šol, ki trajajo dve leti. Prvo leto je namenjeno teoretičnemu usposabljanju, drugo pa praksi. V splošnoizobraževalnih šolah pa usmerjajo mladino od 12 do 15 let v čebelarsko dejavnost s čebelarskimi krožki. Mentorje plačuje država.

Imajo obvezno in prostovoljno zavarovanje čebel. Obvezno zavarovanje velja za primer bolezni, všteti varozo. Obvezna zavarovalnica znaša pol marke letno za čebeljo družino, prostovoljna (za primer tatvine in podobno) pa 0,7 marke. Imajo zelo stroge veterinarske predpise in za prekrške so predpisane razmeroma visoke kazni.

Po podatkih iz Garten und Kleintierzucht in Pčelovodstva
Martin Mencej

TROPILAEELAPS CLAREAE — MALO ZNAN ČEBELJI ZAJEDAVEC

Čebele so že milijone let izpostavljene različnim zajedavcem, boleznim in roparjem. Človek je povezan s čebelami že okoli 25.000 let, šele v zadnjih sto letih pa spoznava svojo odvisnost od njih pri opraševanju svojih pridelkov. Čebelje bolezni, zajedavci in roparji začenjajo resno ogrožati čebelarstvo šele v zadnjem stoletju, njihova uničevalna moč pa narašča predvsem zadnjih 15 let. Še do nedavnega je veljala za danes najnevarnejšega zajedavca VARROA JACOBSONI, ki se je začela širiti iz vzhodne Azije in Kitajske predvsem zaradi migracijskega čebelarjenja. Varroo najdemo sedaj na vseh čebelarskih področjih z izjemo Avstralije in Severne Amerike, vendar pričakujemo, da se bo v naslednjih 10–15 letih razširila tudi tja.

Severnoameriške čebelarje vznemirja v zadnjem času predvsem čebelja pršica (*Acarapis woodi*), zaradi katere imajo veliko škodo, predvsem zaradi pašnih zapor.

Namen tega članka pa ni analizirati širjenja do sedaj znanih zajedavcev, temveč seznaniti čebelarje z novim. Pri nas ga za zdaj še skoraj ne poznamo, vendar pa se lahko upravičeno bojimo njegovega širjenja, saj je po dosedanjih podatkih njegova uničevalna moč še večja kot pri varoi. Ta zajedavec, za katerega se nimamo svojega imena, se imenuje TROPILAEELAPS CLAREAE.

Zakaj o tem zajedavcu nismo še skoraj ničesar slišali? Predvsem zato, ker še ni prestopil meja svojega, recimo, rojstnega področja v jugovzhodni Aziji. V tem delu sveta se čebelarstvo šele začinja razvijati, zato tudi raziskujejo, kakšne možnosti zanj so tam in katere bolezni in paraziti ogrožajo čebele.

Zajedavca *Tropilaeelaps clareae* sta odkrila Baker in Delfinado leta 1961 na Filipinih. Opazovala sta njegov razvoj. Najprej se je razvijal samo na čebeli *Apis dorsata*, pozneje pa se je preselil tudi na čebelo medarico *Apis mellifera*. Domnevala sta, da je zaradi tropske narave zajedavca njegova glavna gostiteljica *Apis dorsata*.

T. clareae je trenutno še omejen na Indijo, Pakistan, Afganistan, jugovzhodno Azijo in tihomorske otoke, Sri Lanko, Kitajsko in Tajvan. Raziskovalci so skodljivost tega parazita zanemarjali predvsem iz dveh vzrokov:

- prevelikega ukvarjanja z varoo,
- ker države, v katerih je razširjen, čebelarsko niso pomembne.

Zato je bilo o njem napisanih le nekaj krajših člankov. Omenja ga tudi Balleyeva knjiga o patologiji čebel, vendar le v enem odstavku, ki vsebuje vsega skupaj šest stavkov. Zato ga lahko le površno opišemo.

Življenjski cikel tega zajedavca čebelje zalege se začne, ko samica položi

jajčeca v še nepokrito zalego, bodisi čebelho ali trotovske. Ugotovili so, da se lahko na eni čebelji ličinki zaredi do 14 ličink *T. clareae* in do 10 odraslih zajedavcev, navadno pa jih ni več kot 4. Ličinke *T. clareae* se hranijo tako, da s svojim ustnim aparatom prodrejo v ličinko čebele in srkajo njene sokove. Okužene ličinke se sicer razvijajo v čebele, vendar pa kažejo značilne morfološke spremembe, kot so, na primer, deformirana krila ali nerazvite noge itd. Take pohabljenke čebele same izločijo iz panja. Odrasle samice *T. clareae* se naselijo na čebelah delavkah in jih zajedajo, hkrati pa se tako premikajo in okužba se sekundarno širi. Zanimivo je, da *T. clareae* v večini primerov nastopa skupaj z varoo; to so potrdili vsi, ki se ukvarjajo z njenim raziskovanjem. Poudariti je treba, da čebela medarica ne izvira z okuženih področij, zato si lahko predstavljamo, kaj bi se zgodilo, če bi se *T. clareae* razširil v Evropo in Ameriko. Okužba s *Tropilaelaps clareae* sama ali združena z varoo je bolj nevarna kot sama varoa. Skupno okužbo so namreč odkrili tudi pri družinah čebele medarice, zato je zelo veliko možnosti, da se začne *T. clareae* širiti po Evropi podobno, kot se je že zgodilo z *Varroa jacobsoni*. Pri okuženih družinah so opazovali reproduktivno zmožnost *T. clareae* in prišli do grozljivih ugotovitev: *T. clareae* se neprimerno hitreje razmnožuje kot varoa, razmerje bi bilo 25 : 1 v korist *Tropilaelaps clareae*.

Zajedavce zatiramo za zdaj predvsem z dvema metodama: kemično in neke-

mično. To velja tudi za *T. clareae*. Dva glavna kemična načina temeljita na že znanih miticidih (sredstvih za zatiranje zajedalcev), kot so fumiganti in sistemski aditivi, ki jih dodajamo v čebelho krmo. Oba sta do neke mere uspešna, vendar pa uporaba miticidov ni neškodljiva. Škodljivi stranski učinki so toksičnost za same čebele, možnost, da postanejo zajedavci odporni proti tem sredstvom itd.

Nekemična metoda temelji predvsem na izolaciji matice in (ali) odstranitvi oz. zamenjavi zalege. Uporabna je, kadar obstajajo objektivne možnosti, da bo življenjski cikel zajedavca prekinjen. Vendar pa okužbe tako ne moremo odpraviti ali preprečiti, lahko jo samo omilimo, tako da so čebele še produktivne.

Azijski čebelarji navadno kombinirajo obe metodi: matico izolirajo za najmanj 21 dni, kolikor traja reproduktivni cikel zajedalca. Odmrlo zalego čebele same pospravijo iz panja, čebelar pa še doda kemično sredstvo proti zajedavcem, navadno fenotiazin. Ta metoda je sicer zapletena, vendar pa je med vsemi, ki smo jih preskušali, najuspešnejša.

Za čebelarje drugod po svetu in tudi pri nas je najbolj važno vprašanje, ali se lahko *Tropilaelaps clareae* razširi tudi čez meje sedaj okuženih področij. Izkušnje z *Varroa jacobsoni* kažejo, da je ta možnost velika in da se moramo na novo nadlogo v naših čebelnjakih počasi že kar pripravljati.

Michael Burgett
in Pongthep Akatanakul iz ABJ
Prev. Jože Bregar

REŠIMO REKE IN POTOKE

(NEKAJ RAZMIŠLJANJ OB ČLANKU V AVSTRIJSKEM ČEBELARSKEM LISTU BIENENVATER št. 4, 1985)

MARJAN DEBELAK

Če želimo človeštvu slabo, ga odvrnimo od naravnega načina življenja in mu uničimo naravo... Razvoj v naši industrializirani in tehnizirani družbi gre, kot kaže, nezadržno v to samouničevalsko smer.

Zrtev tega uničevalskega besa in nespameti so tudi vode, ki jim jemljemo njihovo naravno vlogo v življenjskih procesih.

Da je voda problem, se zavemo šele tedaj, kadar se nam je z neba preveč ali premalo usipa, kadar nam je zmanjkuje v vodovodih zaradi potrane uporabe in nepotrebnih izgub v omrežju ali zastrupljanja vodnih virov; kadar nam poplavlja domove in polja zaradi napak pri gospodarjenju s prostorom in kadar obstanejo stroji in ostanemo v temi, ker mislimo, da

(1) Tako NE! Regulacija zvišuje vodno gladino v nižjih območjih

Monokulture segajo do obrežja — ni življenjskih možnosti za rastlinstvo in živalstvo — ni možnosti za rekreacijo ljudi

Enolično podvodno okolje ne omogoča življenje ribam

Gnojila in strupi neovirano prehajajo v vodo

so vode neizčrpen vir tudi za pridobivanje električnega toka.

Vprašali boste, kakšno zvezo ima vse to s čebelarstvom.

Problem, ki nas neposredno prizadeva, so nepremišljeni vodnogospodarski ukrepi pri regulacijah rek in potokov. Te regulacije spreminjajo naravne vodotoke v odtočne kanale. Čebelarji nemočno gledamo, kako ob takih »ureditvah« (ki se jim pridružuje še cela armada »drugih urejevalcev« — ravno sedaj vodijo v tej neslavni tekmi jugoslovanske železnice, ki so se spravile nad vso drevesno in grmovno rastlinje na »svojih« zemljiščih ob železniških progah...) izginja nekoč bogato cvetoče in medeče rastlinje.

Naravoslovno izobraženi strokovnjaki dokazujejo, da je večina takih urejanj nepotrebnih in škodljivih celo z ozkega vodnogospodarskega vidika, saj probleme samo prenašajo bolj v

doline in ravnine. Deževna kapljica, ki je nekoč rabila mesece in leta, da je prispela s hribov, potrebuje danes po reguliranih vodotokih za isto pot samo nekaj dni in ur...

V Avstriji so ustanovili »odbor za ohranitev naravnih rek in potokov«. Geslo njegovih članov je: »Konec kanaliziranja naših potokov in rek!«

Odklanjajo tudi takšne regulacije vodotokov, ki jim unadno pravijo, da so »podobne naravnim«, ker jih oblagajo s kamenjem, namesto z betonom. Tudi te namreč nesprijemljivo siromašijo življenjsko okolje vodotokov in uničujejo podobo krajine.

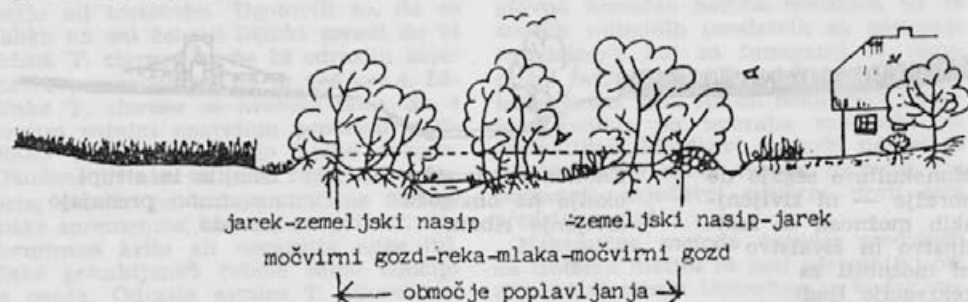
Odbor pa se ne upira samo škodljivim posegom v okolje, ampak tudi predlaga, kaj storiti. Menijo, da bi bilo bolj pametno porabiti večji del vodnogospodarskih prispevkov za učinkovito varstvo gozdov pred propadom, ki jim grozi zaradi zastrupljanja ozračja. Menijo namreč, da bi že manjši

(2) Tako JE PRAV:

Njiva-živica-travnik-pašnik-močvirni gozd-reka-mlaka-travnik-sadovnjak žito-divjačina-živinska krma-klima-zrak-ribe-les-oddih-voda-rekreacija talna vlaga-naravno gnojenje-samočiščenje vode-zadrževanje visoke vode

območje poplavljanja varovalno območje-življenjski prostor za živali in rastline-rekreacijski prostor

del teh sredstev zadoščal za različne, ekološko utemeljene oblike varstva pred poplavami in erozijo.

Vse ekološko utemeljene vodnospodarske ureditve pa obsegajo tudi varovanje obstoječe medovite obvodne vegetacije in zasajanje nove.

Iz risb in razlag k tem predlogom najbolj nazorno vidimo, kakšni so problemi regulacij in kako bi jih morali reševati. Ali bo to prebral in si ogledal tudi kak naš »vodar« in se po tem ravnal?

Jezičkovni kotiček

PRISPEVEK K ČEBELARSKI TERMINOLOGIJ

DR. JOŽE RIHAR

Obravnavali bomo gesla: čebela medarica, krajnska čebela, krpelj Varroa jacobsoni, nakladni panj.

ČEBELA MEDARICA

Že samo poimenovanje naše čebele izziva k razpravi o terminologiji v čebelarstvu. V spisju pri nas najdemo namreč za čebelo medarico dve imeni — *Apis mellifera* L. in *Apis mellifica* L. Ta dvojna raba je v navadi tudi v nekaterih drugih evropskih deželah. Kako to? Avtor obeh nazivov je C. Linné (1707—1778), utemeljitelj binominalnega sistema znanstvene nomenklature, in sicer je najprej rabil ime »mellifera«, tj., ki nosi med, medonosna, kasneje pa je zaradi ugovorov nekaterih svojih sodobnikov spremenil ime v »mellifica«, čebela, ki de-

la med. To natančnejše opisno ime je bilo v splošni rabi do začetka 20. stoletja, ko so uveljavili pri znanstvenih imenih zakon prioritete in je bila 10. izdaja Linnéjevega dela »Systema Naturae« (1758) priznana kot zadnja avtoriteta za vsa imena, ki jih knjiga vsebuje. Odtod zmešnjava pri poimenovanju čebele. Entomologi, čebelarški znanstveniki in večina čebelarških piscev v večini dežel se dosledno ravna po splošno veljavnem prioritetnem zakonu, medtem ko nekateri zoologi in čebelarji še naprej vztrajajo pri imenu »mellifica«. Takšno je za našo čebelo, žal, poimenovanje tudi v SSKJ.

Podobno je v svetovni literaturi za našo domačo čebelo (*Apis mellifera* var. *carnica* Pollm. 1879) prevladalo ime »krajnska«, čeprav so ji v preteklih desetletjih zlasti nemški koro-

ški čebelarji in avstrijski čebelarski znanstveniki skušali spremeniti ime v »Kärntner Biene« (koroška čebela), potem ko se pojem »koroška« v svetu ni mogel uveljaviti, pa v »carnica«. Zato je narobe, da ji nekateri naši pisci pravijo »karnika«, »karnijka«, »carnica«. Pripomnim naj, da sta v stari Jugoslaviji nastala še pojma »jugoslovanska«, »slovenska« čebela. Na splošno danes poimenujejo našo čebelo Nemci s »Krainer Biene«, Anglosaksonci s »Carniolian Bee«, Rusi, Čehi in Poljaki s »krajinka«, Francozi pa z »abeille carniolienne«. Tudi v tem primeru gre za uveljavitev zakona prioritete.

VARROA JACOBSONI

Za novo nevarno zajedavko čebel in čebelje zalege Varroo jacobsoni nastopajo v spisju od leta 1976 dalje, ko je parazit začel ogrožati Slovenijo, imena: krpelj, klop, pršica, klopovec, oz. za bolezni: varroatoza, varrooza, varroza. Po klasifikaciji spada varoa med pajkovce (Arachnoidea), pršice (Acarina), podobno kot že od leta 1954 dalje v Sloveniji ugotovljena zajedavka čebel pršica Acarapis woodi (pršičavost, akaroza). Izraz krpelj rabijo Lakmayer (1907), Bukovec in dr. (1956) kot sinonim za čebeljo uš (Braula coeca), SSKJ (1975) pa za zajedavca na perjadi. Izraza krpelj za čebeljo uš čebelarji niso osvojili. Za novo zajedavko Varroo jacobsoni je bil izraz krpelj v slovenskem jeziku uporabljen prvič leta 1976 (Slov. čebelar, 78 : 223—225), še preden je bila v Jugoslaviji odkrita. Pri jezikovnem pregledu knjižice »Bolezni, škodljivci, zastrupitve čebel« je V. Majdič predlagal uporabo pridevnika krpljav, samostalnika krpljavost in poenostavljenega izraza varoza. Odtlej ti izrazi

prevladujejo. Podrobneje smo to poimenovanje utemeljili jeseni 1984 na republiškem posvetovanju čebelarjev v Ljubljani, ko smo tudi navedli, da po mnenju entomologa F. Janežiča glede na klasifikacijo zajedavke Varroo jacobsoni ne bi mogli imenovati klop, mogli bi jo pa krstiti s pršico, izrazom, ki je že uveljavljen za zajedavca čebel Acarapis woodi, hkrati pa bi bil umesten tudi izraz krpelj. Odtlej se izraza krpelj drži tudi uredništvo Slov. čebelarja. Hrvati uporabljajo za varoo ime grinja, Srbi pa krpelj. Kako bomo poimenovali doslej nam še neznanega zajedavca čebel Tropilaelaps clareae, ki spada ravno tako med pršice in že ogroža čebelarstvo v južni Aziji, pustimo za zdaj odprto.

NAKLADNI PANJ

Za panjski sistem, kakršnega so rabili naši predniki pred 200 leti in smo ga v modernizirani obliki začeli ponovno uvajati pred 30 leti, najdemo izraze: nastavni, nakladni panj, Langstroth-Rootov (skrajšano LR) panj, panj stojak (za razliko od panjev ležakov na Poljskem in v Rusiji). SSKJ dopušča tudi izraz nakladalni panj, vendar pa nam je izraz nakladalni v ušesih povezan z nakladalno postajo, ne pa čebelnim panjem. Goličnik (1792) ima izraza nadstavek, podstavek, Wolf (1860) izraz naklada za nemški Aufsatz, Tominšek (1924) ta nemški izraz sloveni z nastavek in to ime uporablja tudi Rojina (1906), medtem ko Bukovec istega leta znova vpelje izraz naklada. V srbohrvaškem jeziku sta se ustalila izraza nastavljača za nakladni panj in nastavak za naklado. Pri nakladnem panjskem sistemu so v rabi tudi izrazi: medklada (vmesna naklada), polklada (naklada s polovičnimi satniki) ipd.

SREČANJE ČEBELARJEV NA SEJMU V GORNJI RADGONI

Vsako leto avgusta je v Gornji Radgoni kmetijsko-živilski sejem.

To je drugi največji tak sejem v Jugoslaviji. Prvi po velikosti je v Novem Sadu. Na sejmu v Gornji Radgoni sodelujejo razstavljalci iz vse naše države, pa tudi iz Avstrije in Madžarske.

Ker je čebelarstvo tudi kmetijska panoga, je na sejmu en dan posvečen čebelarstvu. V letu 1985 bo to 23. avgust. Zbrali se bomo čebelarji iz vse Slovenije. Mag. veterine Franc Javornik nas bo seznanil s kugo čebelje zalege.

Ker smo v preteklih letih posvetili vse svoje moči boju proti varo! smo malo zanemarili kugo čebelje zalege in se je zdaj kar ne moremo otresti. Zato menimo, da bo predavanje zanimivo za vse slovenske čebelarje. Poslušali ga bomo 23. 8. 1985 ob 10. uri v prostorih krajevne skupnosti Gornja Radgona, to je na sejmišču.

*Predsednik čebelarskega društva
Gornja Radgona — Anton Novak*

OBVESTILO ČEBELARSKIM DRUŠTVOM IN NJIHOVIM ČLANOM

Zaradi zelo visokih stroškov pri popisovanju z društvi opozarjamo društva in družine, naj skrbno spremljajo naša obvestila v Slovenskem čebelarju in jih upoštevajo kot dopise. Tako se bomo izognili vsaj nekaterim okrožnicam in zmanjšali stroške poslovanja.

Ponovno opozarjamo na pospešeno popisovanje stojišč. Prosimo, da upoštevate navodila iz prejšnje številke.

Nekatera društva in družine nam še vedno niso poslali seznamov članstva. Nekateri novi člani se oglašajo v tajništvu, ker ne prejema Slovenskega čebelarja. Prosimo društva, da preverijo, ali so nas obvestila o spremembah in novih članih, kajti sicer ne moremo redno poslovati in razpošiljati revije.

Ponovno opozarjamo organizacije na razpis za nagrade Petra Pavla Glavarja. Prosimo, da nam posredujejo svoje pred-

loga. Nagrade bomo izročili na jesenskem posvetovanju o sodobnem čebelarjenju, to pa bo že kmalu.

Posebej opozarjamo vse čebelarske organizacije, naj preverijo, kako je s hudo gnilobo čebelje zalege na njihovem območju. V tem času je sanacija najmanj boleča. Povezati se je treba s pristojnimi veterinarskimi organizacijami in čebelarskimi pregledniki. Po uradnih in neuradnih poročilih, ki jih dobivamo, je žarišč te bolezni zelo veliko in saniramo jih lahko z vsestransko organizirano akcijo. Če bomo storili vse, zato da bomo imeli zdrave družine, bomo imeli korist vsi čebelarji. V spornih primerih, ko imate težave z izplačilom odškodnin ali kadar veterinarske službe ne ukrepajo pravočasno, lahko pismeno ali po telefonu prosite za pomoč tajništvo.

Tajništvo

DELOVNO SREČANJE PREDSTAVNIKOV SLOVENSКИH IN HRVAŠKIH ČEBELARSKIH ORGANIZACIJ

JOŽE BREGAR

26. 4. 1985 so se na pobudo vodstva hrvaške čebelarske organizacije sestali v Zagrebu predstavniki slovenskih in hrvaških čebelarjev. Najprej so drug dru-

gemu predstavili svojo organizacijo, potem pa so razpravljali o skupnih akcijah in številnih skupnih interesih. Predvsem so poudarili, da bi se morali bolj poveza-

ti pri izkoriščanju pasišč, saj je v obeh republikah še veliko praznega prostora za čebelarje prevaževalce. Vsekakor pa je treba pri prevažanju natančneje izvajati ustrezne predpise, zlasti še tiste o zdravstvenem varstvu čebel. Ugotovili so, da bi se morali dogovoriti o enotnem zatiranju varoze. Na koncu so menili, da je bilo to srečanje izredno koristno in da bi jih morali nadaljevati, le da bo treba za naslednja izbirati bolj konkretno vsebino.

Zvezo čebelarskih društev Slovenije so zastopali predsednik Andrej Petelin, tajnik Jože Bregar, urednik Slovenskega čebelarja Janez Mihelič in predstavnik hp Medexa Ivan Esenko.

Zvezo čebelarjev Hrvaške so zastopali predsednik Marinko Vignjevič, tajnica zveze Tatjana Brance-Lazarus, urednica Pčele Koviljka Majnarič ter Zdenka Vlanič, Blaško Pajnič, Napoleon Salvaro in Nedjeljko Katušin.

SREČANJE MLADIH ČEBELARJEV PTUJSKE OBČINE

JOŽE BREGAR

11. 5. 1985 so ptujski čebelarji organizirali srečanje in tekmovanje mladih čebelarjev s šol v občini. Organizacijo je prevzela Občinska čebelarska zveza Ptuj, gostiteljica pa je bila osnovna šola v Majšperku. Sodelovala je tudi krajevna skupnost Majšperk, ki je ta dan praznovala svoj krajevni praznik. V ptujski občini imajo dokaj ugodne možnosti za čebelarjenje in precej čebelarjev, zadnja leta pa so začeli bolj skrbeti tudi za svoj podmladek. Skoraj na vseh šolah imajo čebelarske krožke. Pri osnovni šoli Majšperk so lani postavili vzorni čebeljak in panje v njem tudi že delno naselili. Pri tem jim je zelo pomagal hp Medex.

Mladi čebelarji tekmovalci so se najprej zbrali v tekmovalnih prostorih in reševali naloge. Sledil je prikaz zažičevanja satnikov. Hkrati je potekalo posvetovanje mentorjev. Sklenili so, da je treba storiti vse, da bodo čebelarske krožke ustanovili po vseh šolah, srečanje in tekmovanje mladih pa naj postane redna vsakoletna akcija. Mladi zmagovalci so prejeli nagrade in priznanja na slovesni seji skupščine krajevnih skupnosti, potem pa so si vsi ogledali bogat kulturni program. Vsi, ki so kakorkoli pomagali k tej prireditvi, zaslužijo vso pohvalo in samo želimo si lahko, da bi bilo podobnih prireditev še več.

OBČNI ZBOR ČEBELARSKEGA DRUŠTVA LITIJA

MARJAN SUSTERSIČ

V nedeljo 10. februarja 1985 so se litijski čebelarji zbrali na 33. občnem zboru v prostorih restavracije Pošta v Litiji.

Predsednik društva, tov. Martin Kos, je podal izčrpno poročilo, iz katerega povzemam nekaj misli.

Čebelarsko društvo Litija ima 135 članov in enega častnega člana (star je čez 80 let). Člani imajo skupaj 2.035 družin z AŽ panji, 60 nakladnih panjev in 210 rezervnih družin. Poleg tega je v litijski občini še zmeraj ne-registriranih okoli 50 čebelarjev.

Društvo ima svoj društveni čebeljak. Delo v njem vodi oskrbnik, tov. Jože Majcen, pomagajo pa mu člani društva. Za požrtvovalno delo so dva člana nagradili z odlikovanjem Antona Janše, eden pa je prejel priznanje.

Na jesensko pašo je pripeljalo 47 čebelarjev 1.943 družin. Iz Litije pa je bilo na kostanjevi paši 250 družin.

Predsednik društva je v svojem poročilu opozoril, da vse čebele, pripejlane v litijsko občino, zelo natančno pregledajo zaradi bolezni. Do sedaj so

morali uničiti 70 panjev, ker so v njih odkrili gnilobo.

Od čebelarских krožkov v litijski občini dela sedaj edino krožek na osnovni šoli Franc Rozman-Stane v Šmartnem pri Litiji, v letošnjem letu ga bo treba razširiti in mu nameniti kot pomoč nekaj finančnih sredstev.

Po predsednikovem poročilu so na zboru poročali še gospodar, blagajnik

in odbor za družbeno kontrolo, poročilom pa je sledila razprava. Člani so na občnem zboru sklenili, naj se društvena članarina zviša od 100 na 200 dinarjev. Poleg tega so sprejeli delovni in finančni načrt za leto 1985 in se razšli z obljubo, da se zopet srečajo v prihodnjem mesecu, ko bodo imeli predavanje o boleznih čebel.

ČEBELARSKO DRUŠTVO ILIRSKA BISTRICA JE RAZVILO SVOJ PRAPOR

IVAN SKRT

Na redni letni občni zbor Čebelarškega društva Ilirska Bistrica je prišlo 90 članov in članic. Poleg članov se je občnega zbora udeležilo tudi veliko gostov, ki so tako počastili razvitje društvenega prapora. Med njimi so bili: predsednik skupščine občine Ilirska Bistrica, predstavnik Medexa, direktor Hmezada, TOZD Kmetijstvo Ilirska Bistrica, predstavnik OŠ Ilirska Bistrica in drugi.

Iz poročil predsednika, tajnika in blagajnika je razvidno, da je bilo društvo v zadnjem obdobju zelo dejavno in uspešno pri svojem delu. To potrjuje tudi število članstva, ki se je v zadnjih dveh letih podvojilo. Sedaj ima društvo že

skoraj sto članov. Društvo so za veliko aktivnost in delavnost pohvalili tudi predsednik skupščine občine Ilirska Bistrica in drugi govorniki.

Občni zbor je dosegel vrhunec z razvitjem društvenega prapora, ki ga je društvo nabavilo z lastnimi sredstvi in prostovoljnimi prispevki članov. Ob tej priložnosti je delegacija čebelarjev položila venec k spomeniku Antona Znidaršiča. Nato so izvolili nove organe društva in predsednika društva tov. Petra Penka. Potrdili so tudi delovni načrt za tekoče leto in si zaželeli medeno in delovno uspešno čebelarstvo sezono.

Predsednik
SO Ilirska Bistrica
razvija
prapor
društva

JUBILEJ ČEBELARSKE DRUŽINE CERKLJE

JANEZ KUJAR

Čebelarska družina Cerklje na Gorenjskem se uvršča med največje družine v čebelarskem društvu Kranj. Članstvo v družini se je v zadnjem času precej povečalo in pomladilo. Prizadevajo si ustanoviti čebelarski krožek na osnovni šoli v Cerkljah. Čebelarska družina je bila za uspešno delo tudi odlikovana.

Čebelarsko družino Cerklje so ustanovili 1919. leta, tako da je lani praznovala 65-letnico obstoja in uspešnega delovanja. Ob tem pomembnem jubileju je bila Čebelarska družina Cerklje odlikovana z redom Antona Janše II. stopnje, podobno priznanje pa je na letni konferenci Čebelarskega društva Kranj dobil Janez Jenko iz Spodnjega Brnika, ki je čebelar že 44 let. Na slovesnosti so se spomnili smrti čebelarja in književnika Petra Pavla Glavarja in 250-letnice rojstva Antona Janše, našega prvega učitelja čebelarstva. Poleg tega so člani pregledali svoje delo in sprejeli delovni program za letos.

Iz kronike čebelarske družine povzemamo, da je imela družina svoj ustanovni občni zbor 1919. leta, za

prvega načelnika pa je bil imenovan Janez Eržen iz Cerkelj, ki je to dolžnost opravljal vse do 1938. leta. Med vojno je družina prenehala delovati, ponovno je delo zaživelo 28. oktobra 1945. Prva leta so bila tudi najtežja in delo v družini je zaradi organizacijskih sprememb skoraj zamrlo. 1951. leta so za predsednika družine izvolili Franca Bobnarja, ki je opravljal predsedniško dolžnost kar 33 let, zdaj pa je častni član družine. Od 1983. leta je predsednik čebelarske družine 43-letni Franc Frantar iz Dvorij pri Cerkljah.

Potem ko so bile prve težave premoščene, je bila družina ves čas precej aktivna. O tem priča tudi to, da so njeni člani dobili vrsto odlikovanj Antona Janše III. stopnje, nekateri pa tudi II. stopnje. Pred devetimi leti je družina razvila svoj društveni prapor. Lani so čebelarji prvič sodelovali na razstavi cvetja in lovstva v Cerkljah. Pripravili so tudi predavanje o zatiranju varoze. Vsako leto v avgustu organizirajo tradicionalni čebelarski piknik, prirejajo pa tudi izlete. Zdaj deluje družina na območju krajevnih skupnosti Grad, Velesovo, Poženik, Brnik, Zalog, Šenturška go-

Cebelnjak
predsednika
CD Cerklje
Franca Frantarja

ra, Visoko, Šenčur in Cerklje in ima 70 članov.

V prihodnje bo družina vso pozornost namenila izobraževanju predvsem mladih članov, saj jih je v družini kar tretjina. Čebelarji so vse premalo seznanjeni z zatiranjem čebeljih bolezni, zlasti s posebej nevarnimi hudo gnilobo in varozo. Še bolj se nameravajo povezovati s sosednjimi družinami v društvu in tudi drugod po Gorenjskem. Čebelarjenje pa bi bilo treba v prihodnje bolj spodbu-

jati, da bi se mladi še bolj množično odločali zanj. Čeprav je danes že oprema precej draga, zanimanje za čebele pri nas vendarle narašča.

Že dalj časa si v družini prizadevajo, da bi na osnovni šoli Davorin Jenko v Cerkljah ustanovili čebelarški krožek. Za začetek so pripravljeni pomagati tako s čebeljimi družinami kakor mentorstvom, mladim čebelarjem pa bi dali tudi ustrezen prostor.

ČEBELARSKI RAZISKOVALNI TABOR — GORA PRI KRŠKEM 21. VII.—28. VII. 1985

Na letošnjem taboru bodo delovale skupine; pelodna analiza, morfologija in obnašanje čebel, kostanjev rak in etnologija. Med taborom bodo tudi predavanja o čebelarstvu, gobah in čebelarskem pašnem katastru. Čebelarji ste vabljeni na ogled dela tabora, še posebej pa na predavanja in zaključek, ki bo zadnji dan, v nedeljo. Natančni raspored predavanj in drugih aktivnosti bo objavljen v sredstvih javnega obveščanja (Dolenjski list, Radio Brežice itd.).

Vabljeni!

Za odbor Janko Božič

OBVESTILO

CD »KRIM« obvešča čebelarje, ki bodo pripeljali čebele na gozdno pašo na območje KS Podpeč-Preserje in Rakitna, naj se glede dodelitve stojišča dogovorijo z lastnikom zemljišča, zaradi evidentiranja in nudenja pomoči pa s poverjenikom.

Naslova sta objavljena v SC št. 6/84 — 215.

Na čebelnjaku morajo biti na vidnem mestu napisani podatki o lastniku čebel in kje se dobi zdravniško spričevalo.

Upravni odbor društva

MALI OGLASI

PRODAM 18 novih AŽ panjev na 10 satov. Informacije po tel. (068) 84 938 od 15. do 18. ure.

PRODAM mercedes 312 preurejen za prevoz 60 AŽ panjev. Peter Vukojevič, Ul. Marije Draksler 14, Ljubljana Rudnik.

PRODAM travnik (2000 m²), primeren za postavitev čebelnjaka. Dovoz urejen. Janez Laknar, Vrhpolje 249, Kamnik, tel. (061) 832 987.

PRODAM 10 naseljenih AŽ panjev na 9 satov. Ivan Draksler, Luščka vas, Poljčane.

PRODAM 10 novih naseljenih LR panjev s tremi nakladami, z letošnjimi maticami. Telefon (066) 23 631.

PRODAM AŽ panje na 9 satov, starejše izdelave. Telefon (061) 577 296.

POSPEŠEVALCI ZA ČEBELARSTVO

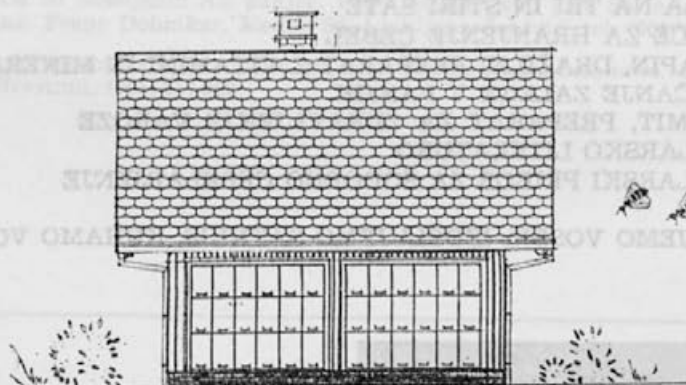
Do zdaj je bil v naši republiki zaposlen le en čebelarški pospeševalec pri hp Medexu. Kaže pa, da so se tudi na tem področju začele stvari spreminjati. Veterinarski zavod Krim je namreč pri svoji delovni enoti Vič-Rudnik zaposlil veterinarja čebelarskega pospeševalca, ki bo skrbel predvsem za zdravstveno varstvo čebel. Zaposliti pa nameravajo še pospeševalca, ki bi se ukvarjal s tehnologijo. Za zdaj je sredstva za pospe-

ševalca zagotovila le občina Ljubljana Vič-Rudnik, dogovarjajo pa se že, naj bi svoj delež sredstev prispevale tudi druge občine ljubljanske regije, tako da bi ustanovili pospeševalno službo za vso regijo. Izkušnje, ki jih bomo dobili pri tem delu, bodo vsekakor spodbuda za druga območja v Sloveniji, da bodo začela razmišljati o čebelarški pospeševalni službi na svojih področjih.

JOŽE BREGAR

urbanistični zavod
projektivni atelje p.o.
61001 Ljubljana, kersnikova 9
tel. 310888, p.p. 67

ISČETE NAČRT ZA ČEBELNJAK?

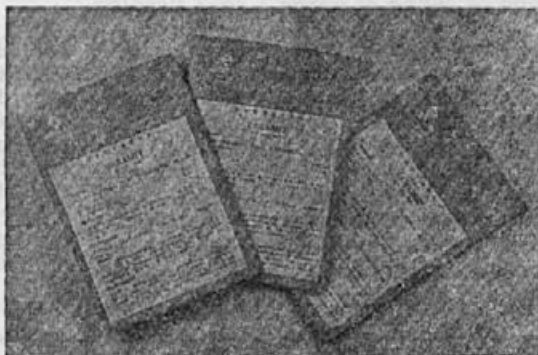
OBRNITE SE NA NAS! PRI NAS VAM IZDELAMO:

tipske projekte ali projekte po naročilu za:

- stanovanjske hiše
- gospodarska poslopja
- garaže
- delavnice
- čebelnjake
- adaptacije

PČELARSKI KOMBINAT
BEOGRAD
11000 BEOGRAD
JOVANA RAJIČA 5
tel. (011) 402-278, 402-371

ČEBELARJI!

PRI NAS LAHKO KUPITE KVALITETNO ČEBELARSKO
OPREMO, KI OMOGOČA SODOBNO ČEBELARJENJE:

- VSE VRSTE PANJEV
- TOČILA NA TRI IN ŠTIRI SATE
- POGAČE ZA HRANJENJE ČEBEL
- FORSAPIN, DRAŽILNI PREPARAT Z VITAMINI IN MINERALI ZA POVEČANJE ZALEGE V PANJIH
- VARAMIT, PREPARAT ZA ZDRAVLJENJE VAROZE
- ČEBELARSKO LITERATURO
- ČEBELARSKI PRIBOR ZA SODOBNO ČEBELARJENJE

ODKUPUJEMO VOSEK, IZDELUJEMO SATNICE, KUHAMO VOŠČINE

MALI OGLASI

PRODAM tovornjak Zastava 620 B, prirejen za prevoz kontejnerja. Atestiran za prevoz 36 AŽ panjev. Za vožnjo zadostuje B kategorija. Tone Colnar, Trata II/11, Kočevje, tel. 852 281 po 20. uri.

PRODAM TAM 5000, preurejen v prevozni čebelnjak, in 60 AŽ panjev, ki so večinoma novi in imajo vgrajene osmukalnice. Panji so naseljeni z močnimi družinami. Informacije po telefonu (061) 485 013.

PRODAM rabljen tovornjak TAM 5000, primeren za predelavo v prevozni čebelnjak (dolžina platišča 4,5 m). Franci Drufovka, Gramozna pot 7, Ljubljana.

PRODAM avtobus, preurejen za prevoz 60 AŽ panjev, in 20 polovičarjev, z delovnim prostorom, in 30 naseljenih AŽ panjev. Avtobus je registriran. Ivan Samec, Skoflekova 9, Vojnik, tel. (063) 772 091.

PRODAM TAM 5000, preurejen v prevozni čebelnjak, in 50 novih AŽ panjev. Prodajalec s panji ali brez njih. Informacije po tel. (061) 49 100, od 18. ure dalje.

KUPIM 15 naseljenih in 15 praznih AŽ panjev, opazovalni panj, sončni topilnik, kadilnik in čebelarški pribor. Ivan Laura, Trg svobode, Kobarid, tel. (065) 85 274.

PRODAM 20 novih listovnih kasetnih panjev. Tel. (061) 850 205.

PRODAM 50 naseljenih AŽ panjev. Panji so stari eno leto. Satje je novo, čebele so pregledane. Franc Dobnikar, Medno 50, Ljubljana-Sentvid, tel. (061) 611 311.

PRODAM poceni rabljeno točilo za med, primerno za začetnika. Franc Korbar, Boben 35, Hrastnik, (061) 814 322.

List izhaja vsakega 1. v mesecu

Izdaja ga Zveza čebelarških društev Slovenije v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II. Telefon: 210 992
Izdajateljski svet: Andrej Petelin, predsednik; člani: inž. Alojz Podjavoršek, Janez Mihelič,

inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Boris Slavec, Marjana Hönigsfeld, dr. Jože Korošec

Uredniški odbor: Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik,

Franček Šivic, Boris Slavec, Jože Bregar

Odgovorni urednik: inž. Jože Babnik

Glavni urednik: prof. Janez Mihelič

Lektorica: Mojca Mihelič

Glavni in odgovorni urednik Biltena — Hp Medex — Boris Slavec

Letna naročnina za nečlane 1.400.—, za tujino 2.400.—, za člane čebelarških organizacij drugih republik 1.400.— dinarjev. Cena za posamezno številko je 150.— dinarjev, za tujino 260.— dinarjev.

Odpovedi med letoni ne upoštevamo. Reklamni oglasi: cela stran — 18.000.— din, pol strani 10.000 din, četrt strani 5.000.— din. Splošni oglasi: beseda 30 dinarjev. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa do 20 besed v tekočem letu. Za vsako naslednjo besedo doplačajo po veljavni tarifi 30 dinarjev. Članarina znaša 1.000.— din in 2 din od panja, s članarino je plačan

tudi Slovenski čebelar

St. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636

Devizni račun št. 50100-620-107-010-30960-943

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov

Tiskala tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana, v 9700 izvodih

Rokopisov ne vračamo

PARNI TOPILNIK VOŠČIN

Medex je v kooperacijski proizvodnji izdelal sodoben parni topilnik voščin.

Narejen je iz nerjaveče pločevine (zunanji in notranji plašč, koš in drugi deli), pokrov pa iz aluminijeve zlitine. V pokrov je vdelano vreteno s potisnim diskom na spodnjem koncu. Z njim stiskamo voščine pri kuhanju. Vodo v topilniku ogreva električni grelec z močjo 3 KW. Pri kuhanju postavimo topilnik na kovinsko podnožje, tako da lahko uporabljamo tudi trdo gorivo. Z eno kuho lahko skuhamo okrog 22 kom. starih satov. Ker kuhamo pod pritiskom (0,5 bara) in pri tem voščine stiskamo s prešo, je izplen tudi do 90-odstoten. Natančnejša navodila za uporabo in delovanje so priložena vsakemu izdelku.

Parne topilnike lahko kupite v naših poslovalnicah v Ljubljani in Krškem ali jih naročite v DE-Kooperaciji v Ljubljani, pošljemo vam jih po pošti oz. železnici, plačate pa jih po povzetju.

DE-Kooperacija